Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 12 декабрь, 1978 шу. ● № 148 (5968). ● Мах 2 кепиг.

РСФСР СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Юрта боахама даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувларах **РСФСР заслуженни агроном** яха сийлен цIи лойла

Алексеев Игорь Григорьевича — Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутатий Шелковской районии Совета исполнительни комитета юрта боахама производственни управлене начальника.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель М. ЯСНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1978 шу.
6 декабрь.

ТОЛАМАША КЪАХЬЕГАМА ХЬИНАР АЙДУ

ДУКХАГIА ЯХА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ

Чакхдоалаш латт пятилетка кхоалагIа шу — ихе шера планаш кхоачашъеча доархIаме дола шу.

Нохч-ГIалгIайчен хьайбаш леладераша укх шера пачхахьалкхенга йохка еза 88 эзар тонн шура, 37 эзар тонн дулх, 80 миллион фуъ, 4250 тонн тха.

КПСС ЦК ноябрьски Пленуме ше къамьл деш нов. Л. И. Брежнева белгалдаьккхад, цхьайола кхачан продукташ ихара гIулакк, къаьстта дулх а долаш таханарча дийнахьа бахача наха ма-эшша вай кхоачашдеш ца хилар. ХIаьта тахан доахача толамашка, яьча кийчонга хьежжа мара хила йиш яц тIадоагIача шера хургдола хьокхамаш а.

Ала доагIа, республика дукхача районашка пачхахьалкхен планашн коллективаша тIайица социалистически декхараши толаме кхоачашдеш хилар. Колхозашкен совхозашкен керттерча даькъе дика кийчо яьй Iаьа. Дукхача боахамашка ханнахьа йIоахъяьй хьайбай помещенеш, Iалашдаьд кхоачам хилдал тайп-тайпара доакъар, фуа лаьрхIа ялат. Масала, Грозненски, Шелковской, Наурски, Ножай-Юртовски, цхьайолча кхыча районий боахамаша.

Цунга хьежжа да республика цхьайтта бетта пачхахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара толамаш а. Иштта, шура дIаеннай 85 эзар тонн — шера йоагIачох 96 процент, фуаш — 79 миллион, е шера планагIа лерхIачарех 99 процент, тха — 4607 тонн, доагIачул совгIа 357 тонн.

Хьайбаш леладерашта юкъе яьржача социалистически яхье итт бетта хьокхамашта котъалрах республика Сийлен улга тIа яьхай Грозненскии Шелковскойн районаш, «Шелковский», «Притеречный», «Гвардейский», «Шалинский» совхозаш, ЦхьоалагIча мая цIерагIа йола колхоз, дуккха доаркаш, жа Iуй, хьакхарч лелаераш, коа тIара оалхазараш леладераш.

Цхьабакъда, массанахьа иштта лелац Iан кийчо яра а хьайбай продукташ дукхагIа йоахилта Iалашдара а гIулакх. Октябрь бетта тIаийцача «1978 — 1979 шерашка хьайбашта Iан кийчо ярах» болча Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета соцам тIа белгалдаьккхад республика цхьайолча районашка цу кийчон болх геттара ледара оттабаь хилар. Эсала вIаштIехьдаьккхад хьайбай помещенеш тоаелга, доакъар Iалашделген кийчделга, болхлошта къахьегама а салаIара а эша хьалаш, иштта кхыдола балхаш. Уж кхоачамбоацараш хиннад Сунженски, Наьсарен, Урус-Мартановски, МагIалбика, кхыйолча районий, «Чеченингушскотопром», «Чеченингушсортсемпром» объединеней боахамашка.

Дукха ха йоацца хьежача цIаькха а гучадьннад цхьадолча боахамашка уж дIадахара дукха хIама даь ца хилар. ХIанз а йоагIача бесса хьайбай помещенеш тоаяза, доакъарий кхоачам боацаш, долаш дар а хьайбашта дIалуча хана кийч ца деш, зоотехнически бокъонаш телхаеш, учета гIулакх во лелаш моттигаш я МагIалбикерча «Алханчуртский», «Малгобекский», Наьсарерча «Назрановский» совхозашка, Урус-Мартановскии Шалинскии, кхыча районий боахамашка.

Цу кхоачамбоацарий бахьанаш гаьнара леха дезац. Уж да лакхе яьххача тайпара, дикен кхоачам болаши гIожа а моша а доакъар, баьций хьоар, концентраташ ханнахьа Iалаш ца даьча, уж доагIача бесса кийчдеш хьайбашта дIа ца дехкача, зоотехнически бокъонаш телхаеча, къахьегарий бехктокхам лоха болча, юххера а социалистически доалахье лораелга эсала оттадаьча боахамашка.

Довзаш да уж гIалаташ хьайбай боахаме болх во лелача колхозийн совхозийн кулгалхошта, специалисташта, фермай болхлошта. Бакъда сихдаь уж дIадахара де дезар дац доагIача бесса.

Парте Центральни Комитета июльски Пленума соцам тIа къаьгта белгалдаьхад укх пятилеткаш дисача шерашка а цхьайтталагIча пятилетке а кхоачашде лерхIа доккхий декхараш. Царга хьежача долчча бесса бIаргагу хIара колхозе, бригаде, хIара ферме де дезаш дола балхаш.

ХIанз а, Iан шелал чIоагIъяланза йолча хана, дуккхадар де йиш я доахана, хьакхарчий, жа базаш сихха тоаьь яхара. Из болх гарггарча деношка чакхбаккха беза.

ЛоархIамегIа дарех декхар да — долаш дола доакъар кхом болаш, дикагIа хьайбаша дуаргдолча тайпара кийчдеш царна дIадехкар. ХIара ферме, бригаде болх беш хилийта еза доакъар кийчдеш йола цехаш. Деррига доакъар актех дIаденна хила деза цунах жоп лургдолча нахага.

Кулгалхоша, партийни комитеташа массаза шоай теркама кIал лоаттаде а боахама хьашташа дIадеххача тайпара оттадаь хила а деза зоотехнически учета гIулакх, дIахо хьайбаш дебаделга Iалашдар.

Республика хьайбаш леладераша укх шера тIаийцача декхарех бехктокхамегIа дола цаI да 37,5 эзар тонн дулх пачхахьалкхенга дохкилга. Из кхоачашде лерхI чуоттадаь хьайбаш а хьакхарч а кхабара, коа тIара оалхазараш дукхагIа леладара чотагIа. ДукхагIдолча боахамашка дулха дIалуча бежана дозал юкъера лаьрхIача 320 килограмм хул, хьакхий дозал — 100 — 110 килограмм.

Цхьабакъда, кIезига дац хIанз а 200 — 230 килограмм мара ца хулаш дола доахан дулха дIатела боахамаш. Бахьан — уж чукхоабилга бокъонца вIаштIехьа ца даккхар да. Иштта гIулакх дIахо ла йиш йолаш дац, дулха дIалуча хьайбай дозал махулла лакхагIа хургдола гIулакх де деза.

Хьайбай продукташ яхара а йохкара а планаш кхоачашъеча лоархIаме моттиг дIалоац продуктай дикало. ЙоагIаш йола терко е еза цар дикал тIехьтIехьагIа лакхъяра.

КПСС ЦК ноябрьски Пленуме къамаьл деш нов. Л. И. Брежнева аьннад:

«ХIанз, пятилетка дийлагIа шу хьатIакхоачаш латтача хана, хIара партийни организаци, хIара партийни комитет декхарийла я гIулакх дика довза, малагIа опыт балха юкъейоалае еза, хIаьта малагIа формаш къаенна а пайда ца луш а я, толаме хьалхашкахьа дахара новкъарле ещ дола кхоачамбоацараш дIа мишта доахаргда къоастаде».

Уж дешаш иштта шоаш ма-дарра колхозийн совхозийн кулгалхошта, зооветеринарни специалисташта, хьайбай боахама хIара болхлочоа а доагIаш да. Ма-хулла дукхагIен дикагIен хьайбай продукташ йоахилген йохкилген Iалашдар да керттера декхар.

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Дуккха эзараш болча нахах латтача Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене коллективо, КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш, 1 декабре кхоачашъяьй ший низаша деча балхий план, хIаьта 5 декабре — генеральни подряда план.

Эггара лакхагIа да хьокхамаш мехкдаьтта, мехкдаьтта чакхдоаккхачен мехкдаьтта химически, яйгача, дулха-шурий промышленноста, гIишлошъеча материалийи наькъаш дехка машинашъечен промышленноста объекташ хьалъеча...

Эксплуатаце дIаеннай А. Шерипова цIерагIча заводера дизельни доагора депарафинизаци ю установка, художественни керамика фабрика, деннен бийсаннен 100 тонн продукци чакхъяккха низ бола города шурий завод. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошка дIакхаьчай еррига а 60 эзар квадратни метр чуIе моттиг йола эзар совгIа квартира, 1280 моттиг йола йиъ школа, 560 моттиг йола деша даха ха йоацача берий учреждеиеш, массехк кхы объект.

ГенподрядагIча а шоай низаша деча а балхий кхаь шера планех лоархIаяьй СМУ-6, СМУ-7, СМУ-11, спецСМУ, УМС коллективаш, хIаьта карарча шера задапеех — СМУ-3, СМУ-5 коллективаш. Толамца кхоачашду тIаийца социалистически декхараш ДСК, спец. СМУ-10, ПМК-105, аьшкбетонни конструкцей Грозненски завода, «Чечинстройтранс» объединене, кхыйолча коллективаша.

Социалистически яхье хьалха латтарех я шоллагIча СМУ-ра Социалистически Къахьегама Турпал, НГIАССР Лакхехьарча Совета депутат, заслуженни гIишлонхо Хаджиев Шамсудин, ДСК-ра Октябрьски Революцеи Къахьегама ЦIеча Байракхеи ордений кавалер, НГIАССР заслуженни гIишлонхо Цечоев Iаддал-Хьамид, Къахьегама ЦIеча Байракха ордена кавалераши НГIАССР заслуженни гIишлонхойи бола ялхлагIча СМУ-ра Перелович Григорий бIаь пхелагIча ПМК-ара Черепнин Петри, хIаьта иштта йислагIча СМУ-ра Кургускина Зинаида, ворхIлагIча СМУ-ра Никишин Юрий, спецСМУ-ра Чарахчан Артем керте латта комплексни бригадаш.

КПСС ЦК ноябрьски (1978 шера) Пленума решенешта жоп луш Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене къахьегараша декхар тIаийцад шу чакхдалалехьа планал совгIа кхо миллион сома маьха гIишлон-монтажни балхаш кхоачашде.

Э. ИСМАИЛОВ, Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене начальник; Ю. БУЛАВИН, парткома секретарь; И. АЛИЕВ, вIашагIтехача постройкома председатель; Г. ТОЧИЕВ, ВЛКСМ комитета секретарь.

ГI. АХРИЕВА ЦIЕРАГIЧА НАЗРАНОВСКИ «ЭЛЕКТРОИНСТРУМЕНТ» ЗАВОДА КОЛЛЕКТИВА

1979 ШЕРА ЙОЛА ВСТРЕЧНИ ПЛАН

Чурча кхоачамех биззагIа пайда ийбара чотах, къахьегама овсарле лакхъярах, оборудоване сменноста коэффициент лакхъярах завода коллективо 1979 шера ара а хийца пачхахьалкхен планал совгIа маьхала йоаккхаргья 500 эзар сома маьха продукци.

Пятилетка контрольни цифрах потребителашта 16700 эзар сома маьха продукци дIаяхьийта езаш хиннача метте из дIайохьийтаргья 17200 эзар сома маьха. Ше болх бе йолаелча денз завода коллективо эггара хьалха арахецаш я 17 миллион сома дукхагIа мах бола продукци.

ТIадоагIача шера планагIа кийчъю продукци пятилетка йолаеннача ханаца нийсийча 141,4 процентега кхача езаш яр. Встречни планагIа лаьрхIад из хьокхам 145,6 процентага кхачийта.

Встречни плана тIа къаьстта чIоагIа терко ю 1979 шера дикала хьокхамий.

ТIадоагIача шера пачхахьалкхен дикала Знак йолаш ши издели арахецара аттестаци е лаьрхIад. Еррига из продукци арахецаргья цхьа миллион гарггача сома маьха.

Встречни планагIа чIоагIа терко ю хIамай кхомбараи хьурматдараи. Норман кIезигагIа металл, доагор, электроэнерги кIезигагIа дIаахийтара чотах завода коллективо тIадоагIача шера кходергда ши тонн Iаьржа аьшк, шиъ ахн тонн бос бола металл, 33 эзар киловатт-сахьат электроэнерги.

Кходаьчун чотах кхы тIа а арахецаргья 7 эзар красконагнетательни бак, электрически инструмента ши эзар комплект.

1979 шера встречни план бригадин, цехови, завода юкъарча собранешка йийца а йийце, массава раьза а волаш тIаийцай.

ЦАР КАЛЕНДАРА ТIА 1979 ШУ ДА

«СихагIен дикагIен хьалъергья гIишлош» яхача девизагIа къахьегаш ба Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-6 гIишлонхой. ГенподрядагIа гIишлош хьалъяра пятилетка хьалхарча кхаь шера план 107,7 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа пар даьд цхьа миллиони 195 эзарн сома маьха гIишлон балхаш. Шоай низаца гIишлош хьалъяра пачхахьалкхен план а 102,7 процент кхоачашъяьй. Къахьегама овсарле лакхъяра план а 102,2 процент кхоачашъяьй цар.

Социалистически яхье хьалхалаттачарех я Перелович Григорий Елизаровича кулгалду плотникий бригада. Дроздова Надежда Пантелеевна, Кравец Людмила Васильевна, Кантаева Люба керте латта отделочникий бригадай коллективаш. Пятилетка диъ шера план кхоачашъе гарга я уж.

«Терек» яхача мебельнохьун хIамаш еча производственни объединене хьалха латташ хьайоагIа Пейсах Валентин Харитонович керте латтача шоллагIча мебельни филиала коллектив. ДIабахача цхьайтта бетта йиъ миллиони 510 эзари сома маьха товарни продукци ара а хецаш, укх шера план дикка тIехкхоачашъяьй филиала болхлоша. Шера заданел совгIа арахийцай 23 эзар сома маьха товарни продукци, Ер бутт боблехьа кхы а бIаьш эзараш сомий маьха продукци арахецаргья цар тIадоагIача шера чотагIа.

Филиале отходех арахеца доладаьд берий зIамига гIандилгаш. Кхозза кIезигъеннай во я яхаш юха ухийта продукци.

Къаьстта дика къа а хьегаш, шоаш кийчъю продукци дикен тIехдикен мара ца хилийтарца белгалъяьнна я Амаева Марем Магомедовна керте латта обойщикий бригаден Еремин Васкле кулгалдеча столярий бригаден. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 120 — 125 процент кхоачашъю цар. Цудухьа филиалерча бригадашта юкъе эггара хьалха кхоачашъяьй цар пятилетка хьалхарча кхаь шера план.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ВАХАРО ДIАДЕХ

Дог гIоздаьнна долаши доккхал деши Iомаю оаха, «Красный молот» завода машинашъераша, КПСС ЦК ноябрьски Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета иттлагIча сессеи материалаш, цкъа дийша ца Iеш, юха а юха а деш Пленуме Леонид Ильич Брежнева даь къамаьл.

Берригa болхлой а санна, со гIадвигав иттлагIча пятилетка кхаь шера советски наха даьхача толамаша. КарагIдийнна дика хIамаш кIезига дац тха коллектива а.

Тхоай механически цехерча станочникех дувцаргда аз. ХIаране ше шийна белгалъяь хинна пятилетка диъ шера планаш хIанзле а кхоачашъяьй станочникаша-сменщикаша Юсупов ТIауса, Фуражировский Георге, Левыкин Ивана, Кушкарев Геннаде, хIаьта иштта Уваров Александра бригадерча гидроиспытателаша Висантов Махьмада, Лесников Михаила, Аслаханов Хьусейна.

Дика къахьийгад «Пятилетка — диъ шера» аьнна социалистически яхь йолальраша а — токараша Жмакин Викторен Гудимов Павелен. Аз айса а иштта ноябре кхоачашйир сай диъ шера план. ХIанз аз беррига сай низ тIабахийтаб тIаийца декхараш тешшаме кхоачашдара.

Цхьабакъда са сахьувзадер цхьаькха да: 30 шу совгIа ха я аз заводе болх бу, хIаьта цу массе шера дувц тханцига хьокхаш дукха металл дIакъест яхаш, цхьабакъда из кIезигагIа хьакхара хIанзалца даь хайра хIама дац. ХIанз мукъагIа бакъахьа дацар-хьогI, Леонид Ильича даьча къамаьлага хьежжа, металл кходе тохаделча? Вахаро ше дIа ма-дехий из!

В. КУЗЬМИН, «Красный молот» завода токарь.

Техника тоаю

ТIадоагIача шера юртбоахама техника сихагIа кийчъяра тIехьара Наурски района механизаторий болам хьаллаьцаб «Гудермесский» совхоза ремонтникаша. Цудухьа таханарча денга 19 трактор тоаяьй. ЙиълагIча квартала план кхоачашъю цар ши трактор кхы тоайича. Соахка укх хана тоаль хинначарел 7 трактор дукхагIа я уж. Гарггарча деношка йистеяргья йиса ши трактор а.

Ремонтни балхаш толаме дIадахьа еррига торонаш я тха боахаме. Цкъа-дале, эшаргйола запасной оатхалаш хьалххагIе а Iалашъяьй. ШоззлагIа-дале, йоккха, сапаргIата цхьайтта трактор цкъа чухошаш механически мастерской я. Кранбалка кIеззига йIаьхийча кхы а ши агрегат чуоттае йиш хургья цу чу. ТIаккха ремонтни болх кхы а сихагIа дIагIоргба. КхозлагIа - дале, Байгернев Бориса кулгалдеча мастерске коллективацара дукхагIбараш йоккха опыт йола говзанчаш ба.

Масала, белгала дика къахьег коммунист Хамидов Ваха керте латтача бригадо. Къаьстта цун бригадо тоаяьй 7 трактор. ХIаьта ремонтникашта юкъе овсаре къахьег моториста Катаев Iаьлас, ветеранаша - токараша Спицын Федора, Козлов Владимира. Къоначарна а, хIаьта иштта школера укхаза Iомабала ухача дешархошта а шоай говзал дIахьех цар. Дика говзанча хинна ца Iеш, рационализатор а ва Козлов Владимир. Цун рацпредложенеех гидравлически шлангаш тоаеш ба механизатораш.

Иштта доккхача хьинарца болх бу говзал йолча сварщикаша Пермяков Никонен Тужиков Александрен, слесара Магомадов Саламсолта, кузнеца Домаев Мусоста, цIастапхьара Рейс Кузьмас, вулканизаторщика Ланов Василе, электрика Снотков Сергея. Дийнахьара нормаш 130—150 процент кхоачашъю царех хIаране.

Техника тоаерий болх бувц «молнещца», бетта цкъа арадувлача «Ремонтник» яхача пенгазета тIа. ТIаккха мастерске ремонтникашта юкъе социалистически яхь шерагIа яржаргйола моральнии материальнии гIойленаш а лелаю. План кхоачашъяьчоа доагIача алапех 10—15 процент ахчан совгIаташи санаторе баха путевкаши лу.

ДIахо а агрегатно - узловой методагIа дергда ремонтни балхаш. Iан хана тоае езаш йола еррига 44 трактори 6 комбайни кийчон мугIаре оаха дIаоттаергья 23 февраль тIакхачалехьа, Советски Эскара цIейна цунца совгIат а деш.

А. ВИСАРХАДЖИЕВ, «Гудермесский» совхоза керттера инженер.

КЕРДА КАТАЛИЗАТОРАШ ХЬАЮ

МОСКВА. СССР Iилмай Академе органически химе Института катализаторий тохкамий лабораторе Iомаю дуккхача гетерогенни окисни окисно-металлически катализаторий физико-химически свойстваши структуреи.

Дуккхача контактай структурашта тохкамаш деш баьча теоретически балхо Iаьржача металлургеи химически промышленностеи министерствай дуккхача заводашка тIеххьарча массехк шера балха юкъе йоалаь йола катализатораш хьахилийтарга кхоачадаьд гIулакхаш. Масала, углеводородий примисех газаш цIеньяра катализатораш.

1978 шера лабораторе отраслеви институташца цхьана гIулакхаш леладеш дIахо болх беш хиннаб аммиаки азотни удобренеши хьаеча комбинаташка пайда эцаш йолча катализаторий дикал лакхъеш. Мехкдаьтта чакхдахара Ерригсоюзни Iилма-тохкама института Горьковски опытни заводаца цхьана дIадоладаьд гонахье бIехьеш бола кIув кIезигагIа боаллаш дола доагор дакхара эшаш йола мехкдаьтта фракцей гидроочистка катализаторашта тохкамаш делга.

СУРТА ТIА: лабораторе заведующи химически Iилмай доктор, профессор А. М. Рубинштейни лабораторе заведующа заместитель химически Iилмай доктор А. А. Слинкини промышленни катализаторий электронномикроскопически сурташ доашхаш боахк.

Ю. ЛИЗИНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ДОШ дохадаьдац

1978 шера кхеяь шекара свеклаш тIайола тIеххьара машинаш я хIанз Нохч - ГIалгIай шекар деча заводе чуухаш латтараш. Еррига 209 эзар тонн совгIа я укхаза хьанйцар — шера планагIа лаьрхIа хинначул совгIа 29 эзар тонн. КПСС ЦК июльски Пленума решенешта жоп луш тIаийца лакхара социалистически декхараш тIеххкхоачашдаьд.

Дика беркат доал ниполцийхьокхамагIа республика свеклаш лелаеча кхашкарча къахьегамхошта юкъе яьржача яхьах. Шаьларча боахамаша заданел совгIа дIаденна мерза овлаш 11 эзар тонн да. Урус-мартановски свеклаш лелаераша соахкарчул цкъаи ахаззеи дукхагIа кийчъяьй из культура. 185 процент кхоачашъяьй шера задани грозненцаша.

Республика ерригача районаша тIехкхоачашъяьй пачхахьалкхенга шекара свеклаш йохкара шера план.

БУРУВДЕТТАРИЙ МИТИНГ

Укх деношка шера плани социалистически декхараши кхоачашдара хетаяь Старогрозненски бурув тохара балхий управлене къахьегамхой митинг хилар.

Из хьайийллар УБР парткома секретара А. Ф. Моисеева. Митинге къамаьл деш бурув тохара балхий управлене начальника декхараш кхоачашдеш волча В. Г. Серебрякова Iодийцар УБР коллективана баркал оалаш «Грознефть» объединене кулгалхоша дайта письмо.

Объединене кулгалхоша баркал салаш яздаь письмош дIаделар № 713 йолча буровой (начальник Т. К. Зинутдинов) бригаданен, № 14 йолча «Северо - Минеральная» яхача буровой (начальник А. С. Гребнев) бригаданен. Белгалде доагIа, управлене 16 бригадах пхийттане 1978 шера плани социалистически декхараши кхоачашдаь хилар. Мехкдаьтто промышленни кIедж техай № 1007 йолча скважинера. Цунца хьайийллай «Андреевская» яха мехкдаьтта доалла керда моттиг.

Митинге къамаьл даьча № 14 йолча «Северо-Минеральная» яхача буровой начальника А. С. Гребнева «Грознефть» объединене кулгалхошта доккха баркал аьлар шоай къахьегама лакха мах барах, цо тешам белар, шоаш бурув тохаш латтача скважинана толамца тохкамаш а даь, цунга мехкдаьтта кIедж тохийтара бригадо ший беррига низ тIабохийтаргхнларах.

Укх шера управлене коллективо чакхбаьккха болх бувцаш, бурувдеттарий чIоагIа йоакхо ярах партенеи правительстваиеи доккха баркал оалаш къамаьл дир митинге УБР керттерча механика И. И. Сафонова. Цул совгIа цо белгалдир укх шера шоай балха тIа нийслуш хинна кхоачамбоацараш, доагора - энергетически ресурсаши материалаши кхомбеш дIаахийтара пайда эцанза йиса торонаш.

— Партеи правительстваси тха еча йоакхонна жоп а луш, — аьлар митинге № 17 йолча буровой начальника Г. А. Шуликина, — Карабулакски УБР Ю. Мовлаев керте латтача вышкомонтажни бригада болам хьаллаьцача тха бурувдеттараша доккхий декхараш тIаийцад — пятилетка В. И. Ленин ваь 110 шу дузача дийнахьа кхоачашъе. ХIанзле диъ шера план кхоачашъяьй буровой бригадо. Г. А. Шуликина «Грознефть» объединене кулгалхошта тешам белар № 17 йолча буровой комсомольско - кагирхой бригада коллективо шоаш тIаийца декхараш толамца кхоачашдергхнларах.

С. ШАДИЕВ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

«ХОВ: ТЕШАМ БОАБЕРГБАЦ!»

(ЦХЬАН РЕКОМЕНДАЦЕ МУГIАРАШ)

«Красный молот» завода мехкдаьтта аппаратура цеха партбюро секретарь П. А. Зивилов волча чувера шиъ: котельщикий бригадир Николай Георгиевич Рыженкови электросварщик Михаил Васильевич Знайченкои.

—ХIахьий, Павел Андреевич, аз заявлени хьаенай, — аьлар Знайченкос, истола тIа каьхата лист Iо а юллаш.

«Красный молот» завода мехкдаьтта аппаратура цеха юххьанцарча партийни организацега

Электросварщикагара, ВЛКСМ членагара «комсомольски билета № 24175917, Знайченко Михаил Васильевичагара

Заявлени

Аз дех юххьанцарча партийни организацегара се КПСС члена кандидаталла дIаэцар, хIана аьлча коммунизам хьалъерий хьалхарча мугIарашна хила безам ба са.

КПСС Программеи Устави дайзад сона. Аз уж дизза къоабал а ду кхоачашде декхар тIа а эц».

Заявлени Iо а йийша, кIирвенна болхлочоа бIарахьежар Зивилов.

— Ноябрь бетта 27 шу доал. Комсомолец волча сага дукха ха я из, — яхаш велакъеж Знайченко.

— Нийса решени я, — хоаставир из секретара. ХIаьта алал хIанз: коммунистех хьанца даьд Iа къамаьл? Хьан лу хьона рекомендаци?

Иист ца хулаш ваьгIа Николай Георгиевич Рыженков истола дIатIаьова.

— Аз лу цунна рекомендаци. Хьайна ма хой хьона, Павел Андреевич: болх цхьана бу азн Знайченкоси ялх шу совгIча хана.

ВIашханнара ши саг ва, хьабена никъ а цхьатарра а болаш. Школа. Комсомол. Завод. Советски Эскар, юха а мехкдаьтта аппаратура цех. Иштта шиннена а хьатIаэттар шоашта юкъерча гIулакхий, дIадахача шерий, шоашта юкъерча доттагIала, шоай вахара керда оагIув царна яйна ди. Царех цхьанне шоллагIчунга хетт: «Алал, парте хила мегаргволаш вий со? Отталургвий хьо сона доалла?» ШоллагIчо жоп лу: «хIаа», из оалаш, дIаиха шераш гу цунна, хIара сахьата шоаш цхьана хинна шераш.

«Сона, котельщикий бригадира, Рыженков Николай Георгиевича вовз новкъост Знайченко Михаил Васильевич 1972 шера денз хIанзалца, «Красный молот» завода мехкдаьтта аппаратура цехе цхьана производственни а общественни а болх барах».

Цехе сварщика ученикалла балха вера Знайченко Советски Эскарера ше цIавеча, хIаьта цу ханне а Грозненски мехкдаьтта института сайрийнарча отделене деша а вахар. Рыженкова цу сахьате теркалвир ший бригада членашта юкъе керда балха венар.

Котельщикийн сварщикийн балхий дуккха хIамаш цхьатарра да. Цар а вокхар а дер цхьа гIулакх да, хIаьта цаIаш ца хилча шоллагIбарашка, дегиратор санна йола чоалхане конструкци меттел, моллагIа йола аппарат а юлургьяц. Берригаш а цхьана хилча цIеран металлан доал цар ду...

Ха дIайодар, хIаьта ученикаx Знайченкох кадрови болхлой гIонца квалифицированни специалист хул. Цунна лу эггара лакхагIа йола ялхлагIа разряд. Укх шера, институт йисте а яьккха, инженера-механика диплом хьанийцад.

«Электросварщик волаш болх беш ше гIулакхах кхеташ специалист хилар хьахьекхар новкъоста М. В. Знайченкос. Цо толамца кхоачашъяьй пятилетка кхаь шера задани, хIаьта 1979 шера чотах болх беш а ва. Цо дукххаза дакъа лийцад ший профессех йолча конкурсашта юкъе, массаза а классни моттигаш а лувцаш».

Уж мугIараш яздеш, Николай Георгиевича, лакха культура йолча болхлочоа, республика Лаккхехьарча Совета депутата, кхаь ордена кавалера дага лаьттар дукхагIча даькъе Знайченкос дIаяхача хана даьр а доацаш, дIахо цунна карагIдувргда аьнна шийна хийттараш дар. Шийх дипломированни специалист хиннавале а, инженера гIулакх хьалацара сихлуш вац Михаил Васильевич.

— Кхы а болх бергба сварщик волаш, — йоах цо.

Духхьал болх баь ца Iеш, цо сварка керда прогрессивни методаш юкъекхухь производствана: электрошлакови, углекисли газа юкъе, кхыяраш.

Цех учебни мастерской а яц, Iилма лаборатори а яц: кердадараш карадерзадара производство соцае йиш яц. План, план ма йий. Долче, цкъаза е ханал хьалха ва веза балха, е болх баьлча юхе сеца веза. ХIаьта Знайченко а е ханал хьалха хьавоагIа балха, е балха ха яьлча а цехе хул.

Николай Георгиевич сакхувш ва, «оатхал» хургъя зIамигача сагах, каралаьца гIулакх чакхдоаккхаргда...

«ВЛКСМ члена новкъоста Знайченкос хьинаре дакъа лоац комсомольски организаце балха юкъе. «Комсомольски прожектора» поста член ва».

Хоза доацаш гIулакх нийсделар: бригада членех цаI вIаштIехьвоацаш вера балха. Болх ца а байташ чувахийтар из. ВоккхагIволча мастерси, смена мастереи, профоргеи акт оттайир. ХIаьта шоллагIча дийнахьа болхлой собрани хилар участке.

Бакъдар аьлча, цхьабараш бар иззамо долча кIезигача гIулакха иштта гIар-тата эшаш дацар аьнна хеташ. Фу дергда хIаьта, кIеззига меннад зIамигача саго, из бахьан долаш барт а ма бийттабий цунга, бехкаш а ма даьхадий цунах! ХIанз ше а хургва из-м дехкеваьнна.

Знайченко иштта хеташ вацар. Хьоа а ца деш дутаргда, хIаьта, из истори, оалаш долчча тайпара, нахала доаккхаргдац вай воашта юкъе хинна гIулакх. Цу болхлочо цу тайпара гIалат шийгара кхы ца далийта а мег. ТIаккха кхыбараш? Нагахьа санна, цхьан саго ший хьакъал дIа ца кхачарагIа ерригача коллектива сий доадаьдале, декхарийла еций из коллектив фуд Iа леладер, хIана лел хьо сел окхь дайна, хIана лархIац Iа хьай новкъостий а Iайха каралаьца гIулакх а аьнна цунга хатта?

Цу собране из гIулакх дувцаш доладеннача къамаьлех болхлой сий мишта лораде деза яхача темах йола дискусси хилар. Николай Георгиевича цIаьхка а бIаргадайра ший доттагIа оамал мишта йолаш саг ва: бакъ лер, принципиальность хилар, шийгара а кхычаргара а доагтIар хьадехар, коллектива хьалхашкара ший моральни декхараш кхетадеш хилар.

Бакъдар аьлча, чрезвычайни хIама, моллагIа хинна а цхьа ира этта гIулакх доацаш мегаргдоацаш дац «КП» кулгалхочун оамал ишта хилар гучадалара. Уж гIулакхаш доахнаш хIара денна а хила веза из, къонача болхлочун йоакхо яр дале а, «Молне» аргIанара номер, сатирически листок арахецилга дале а — моллагIа хIама ше деш уж гIулакхаш доахкаш ва из.

Николай Георгиевича дика вовз Михаил Васильевич. Цудухьа рекомендаци язъъе воалаш, кIеззига уйла а яь, тIатехар цхьаькха фраза:

«морально чIоагIа ва, политически гIулакхех кхет»

ХIанз цIаккха а вIашагIбаргбоацаш бувзабеннаб уж. Бувзабеннаб партийни вежарий санна. ЦаI партена хьалхашка доалла эттав хургволча коммуниста, шоллагIвар декхарийла хиннав шийх бенна тешам боа ца бе.

Фу хошаргда массехк мугIарах латтача партийни рекомендаце тIа? Хеталу, цо геттара кIезига хIама чулоацаргда аьнна, хIаьта дIауйла йича цу тIа дуккха яздулургда: сага вахар, цун оамал, уйлаш. ХIара дешо хьахьокх из фу саг ва, хIаьта тIеххьардар яздара, хоадам беш дола дешаш яздара, цунна доалла оттара, ше санна вовза веза из.

Уж тIеххьара дешаш а шоаш даьхкар Рыженкова керта чу.

«Могаду аз новкъост Знайченко Михаил Васильевич КПСС члена кандидаталла дIаэцар. Хов сона: тешам боабергбац цо!»

К. ТИМОФЕЕВ.

Ах бIаь шера станока тIа

Шовзткъеи итт шера токарни станока тIа болх баьб Ленина орден лелаеча Харьковски турбинни завода ветерана коммуниста Василий Дмитриевич Дрокина. 20 шерашна къахьета волавеннав из дукха йокха йоацача машинаш еча заводе, цо Iомаьяй токара специальность, тIаккха кузнец, заточник, строгальщик, сверловщик хиннав. Из санна тайп-тайпара йола кийчо къаьстта чIоагIа накъайоал хIанз — снхха технически прогресс дегIайоагIача бIаьшере. В. Д. Дрокина чота тIа я бIаьш изобретенеши рационализаторски предложенеши. 1950 шера моллагIа яр санна йоаца паровой турбинашта эшача деталашта обработка яра технологи кийчъярах цунна СССР Паччахьалкхен преми елар, хIаьта массехк шу даьлча пхе шера плана заданеш толаме кхоачашъярах цунна еннай Социалистически Къахьегама Турпал яха сийлен цIи. В. Д. Дрокин — Украински ССР заслуженни машиностроитель, дукхача шерашка новаторий областной совета керте латташ ва.

Василий Дмитриевича хIаца болх беш яр цифровой индикаци йола ше санна кхыйоаца станок я, шн бIаь тонн хулаш йола деталаш кийчъе могаш я из. Цун проект оттаеш дакъа лоацаш хиннав Дрокин а. Василий Дмитриевич цхьоалагIча класса станочник хинна Iац: из технолог а, программист а, инженер-конструктор а ва... Лоацца аьлча, цхьа иттех хIанзара говзал йолаш ва из.

Харькова гаьнна арахьа а йовзаш я «Дрокина школа». Цунах чакхбаьннаб хIанз цIи хеза бола токараш-расточникаш — Дрокина ученикаши цун ученикий ученикаши. Ший Iалаьмате йоккха опыт В. Д. Дрокина камаьрша дIател студенташта-машиностроителашта, кхыча заводашкарча ший коллегашта.

Василий Дмитриевич Дрокин Харьковски сайрийнарча машиностроительни техникума студенташта хьалхашка лекци ешаш ва.

М. ТУРА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДИКА ЧАКХДАККХА ШУ

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша, берригача советски наха санна, чIоагIа деган айденна тIайийцар КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева цига даь къамаьл, СССР Лаккхехьарча Совета сессе соцамаш.

Уж лоархIаме документаш дувцаш республика промышленни предприятей, стройкай, колхозий, совхозий транспортни организацей коллективаша тIагIертта къахьег укх деношка иттлагIча пятилетка кхоалагIа шу толаме чакхдаккха гIерташ.

Ерригача коллективашта чакхдоала шу 1978 шера план кхоачаш а тIеххоачаш а яраи иттлагIа пятилетка толаме чакхъяккхара чIоагIа лард йолларан тIехьа къовсам лоаттабаь шу хилар.

1978 шера цхьайтта бетта итогаша хьахьокх республика халкъа боахама дерригача доакъошка дикка хIамаш карагIдалар.

Шерра социалистически яхь йоаржаяр бахьан продукци маьхала яккхара цхьайтта бетта план 101 процент, цунца союзни доал деча предприятеша — 100,1, республикански — 103,5 процент кхоачашъяьй.

Планал совгIа маьхала яьккхай 13 миллион сом гаргга мах бола продукци.

Iалашдаьд мехкдаьтта, газ, электроэнерги яккхара, мехкдаьттахиме продукци, мехкдаьтта аппаратура, тракторий прицепаш, электрически инструмент, хьу, хьун материалаш, кIир, халкъа эша кхыдола товараш арахецара заданеш кхоачашъелга.

ТIатеIIа къахьегар бахьан долаш 1978 шера продукци маьхала яккхара план ханал хьалха кхоачаш а яь иттлагIча пятилетка диълагIча шера чотах болх беш я «Трансмаш», «Чечингушводстрой» гIишлошъеча управлене Аргунски аьшкбетонни хIамаш еча завода, Наурскии Шалински мехлесхозий, «Ачалуки» яхача минеральни хин завода, кхыча предприятей коллективаш.

Укх шера дола шоай социалистически декхараш сийленца кхоачашдаьд республика мехкдаьттахоша. Цар планал совгIа Даьхенна деннад 107 эзар тонн мехкдаьттеи 67 кубометр гази, тIанйцача социалистически декхарегIа 50 эзар тонн мехкдаьттеи 3 миллион кубометр гази яла езача.

Машинашъераша социалистически декхараш тIайицадар планал совгIа 1978 шера 1,3 млн. сома маьха тайп-тайпара продукци маьхала яккха, хIаьта уж декхараш ханал хьалха сийленца кхоачаш а даьд.

Социалистически декхарех лоархIабаьб хьун, яйгачен кхачани промышленноста болхлой.

Белгалдаьккха деза хIара бутт массазза боал промышленни производства арахеца продукци дукхагIа хулга. Нагахьа санна укх шера хьалхарча ах шера республике бIарчча хьайийцача дIадахача шера цу ханаца нийсдича 101,5 процент хиннаяле цхьайтта бетта 103,2 процентага кхаьчай из.

Республике кIезига яц керда низалаш юкъе а ца доаладеш чурча торонех пайда эцара чотах продукци дикка дукхагIа арахецаш йола промышленни предприятей коллективаш.

Масала, ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводе продукци арахецилга 13 процент айденнад, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни — 11 процент, «Красный молот» «Электроприбори» — 6 процент.

Къахьегача коллективаша къаьстта йоахо яьй КПСС XXV съездо оттадаь ма-хиллара производства эффективности балха дикали айяра.

Цу лостамагIа дикка опыт а Iоаьй толамаш а даьхад.

Эггара хьалха дукха уйла тIаахийтай дегIаахара интенсивни факторашта, хIаьта царех керттерчоа — къахьегама овсарленна.

БIарчча хьайийцача республика промышленносте цхьайтта бетта къахьегама овсарле лакхъяра план 100,3 процент кхрачашъяьй, хIаьта республикански доал деча предприятешка — 101,6 процент.

1977 шера цу ханаца нийсдича къахьегама овсарле лакхъеннай 2,9 процент. Къахьегама овсарле айяра чотах арахийцай тIакхийттача продукцех 93,8 процент, тIанйицача декхарегIа 90 процент яккха езача.

ТIакхийтта еррига промышленни продукци къахьегама овсарле айяра чотах арахийцай химически реагентий Карабулакски заводе, «Севкавнефтегазпереработка» яхача производственни объединене, аьшкбетонни конструкцей Грозненски заводе, Грозненски ремонтно-механически предприяте, швейни производственни объединене, кхычахьа.

Промышленни предприятей коллективашка во лелац продукце дикал айяра, материальнии ахчани средстваш кхояра, балха ха зехьа йоаелга кIезигдара гIулакхаш а.

ДIадахача шера цу ханаца нийсдича укх шера хьалхарча ах шера республика промышленносте бIарчча хьайицача балха ха йовлга 17,6 процент кIезигденнад.

Хоалуш тоаденнад балха ханах пайда эцилга гIишлой материалаш еча, яйгачен кхачани промышленноста предприятешка.

Цунца цхьана цхьайтта бетта итогаша хьахьокх цхьайолча предприятей балха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараш долга. Цар кулгалхоштеи специалисташтеи хайнадац болхлой коллективаш производственни планаши тIанйца декхараши кхоачашдара оарцагIъяха. Дика къестадаьдац снабженеи продукци йохкареи, производственни низалехи оборудованехи пайда эцареи деташ. Хаьдда гIулакхаш чакхдаха дезача объективни бахьанаш а доахаш тIехьабуснлга дIадаьккхадац, цудухьа республике 7 предприяте кхоачашъяьяц цхьайтта бетта продукци маьхала яккхара план.

Царех я: «Грознефтеоргсинтез» Грозненски производственни объединени, радиотехнически, цементни опытно-экспериментальни, «Автоспецоборудование» заводаш, рудни йоаца гIишлой материалаш йоахен чакхйоахей Карабулакски завод, «Консервплодоовощ» яха производственни аграрно-промышленно-торгови объединени, кондитерски фабрика.

Цу предприятеша болх вобар бахьан долаш чIоагIа лохлу республика юкъара хьокхамаш, цу предприятешка а тIа ма нийдаьдарий план ханал хьалха кхоачашъе аьнна декхараш. Декхараш тIайийцар, бакъда, уж кхоачашдара е еза йоакхо янзар.

Хьаэцаргъя вай, масала, кондитерски фабрика. Итт бетта хьаенай цун коллектив план кхоачашъеш, бакъда, ноябре производственни планах лоархIаянзар. Ераш мадий аьнна объективни бахьанаш дацар из кхоачаш цаяра. Бахьан фуд аьлча, из да тIатеIIа къахьегара коллектив оарцагIъяккха езача фабрика кулгалхоша шоай еррига расчеташ ноябрь бутт чакхбоалаш плана корректировани ярга догдоахаш лелайора, царна диценнадар гор. Минске торжественни собране КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева аьнна «уж тайпа» плана еш йола «поправкаш» дукхагIа йолча хана цхьаболча гIулакхаштIарчар лерттIа болх ца барах еш я. Бухсоццаш плана нах оарцагIбахара бола низ бов, цох балха тIара кхоачамбоацараш къайладахара духьал элла хIама хул» яха дешаш.

Промышленни коллективай балха тIа кIезига дац арахецача продукце номенклатура план кхоачашъеча а, договорех дола декхараш кхоачашдеча а, къахьегама овсарле айеча а, кхыча лоархIамеча хьокхамашта а, дола кхоачамбоацараш.

Поставкаши декхараши лаьрхIача республика промышленносто кхоачашъяьяц цхьайтта бетта план. Шоай договорех дола декхараш кхоачашдаьдац «Красный молот», «Пищемаш», ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводий коллективаша, моттигерча промышленноста предприятеша, кхычар, продукци маьхала яккхара план кхоачашъелга Iалашдаьдале а.

Къахьегама овсарле айяра цхьайтта бетта план кхоачашъяьяц республике 15 предприяте, е хIара бархIлагIчо, из чIоагIа сатем боабеш да.

Цу хьокхамах лоархIаьяц заводаш: «Электромеханический» медицински инструментий, Червленски винзавод, кхыяраш.

Деррига хьокхамашта производственни программа кхоачашъяра предприятешка йолаш я еррига торонаш — производственни низалаш, бедал, болхлой, бакъда царех бизза пайда эцац.

Дукхача предприятешка оттае йоагIа порядок оттаяьяц болхлой къахьегама нормировани яра, из во Iаткъ предприятей балха.

1978 шера берригача болхлоех технически нийсача нормаех болх беш 79 процент мара хиннабац.

«Пищемаш» заводе технически нийсача нормаех болх беш 44,4 процент болхлой-сдельщикаш мара бац, цементни заводе — 37,5 процент, медицински инструментий заводе — 58 процент.

Из тайпа хьал да кхы дукхача предприятешка а. ХIаьта а балха нормашка хувцаш юхахьожилга мела лел.

ХIанз йолча 128,2 эзар нормах дIабахача итт бетта 4,6 эзарнега е 3,6 процентага мара хувцаш юхахьежабац.

Шоай балха тIа дика хьокхамаш гойтад подрядни гIишлоний организацешка ГIишлой-монтажни балхий цхьайтта бетта план подрядни гIишлоний организацешка шоай низашца 104 процент кхоачаш а яь 1977 шера цу ханаца нийсдича 2 процент дукхагIа балхаш даьд.

ГIишлошъяра программа кхоачашъяьй гIишлошъеча Нохч-ГIалгIай управлене, тресташа: «Грознефтехимремстрой», «Чечингсельстрой», «Чечингазстрой», «Чечингколхозстрой» объединене.

Из бахьан долаш подрядни гIишлоний организацеша 1978 шера план кхоачашъяра дика хьал эттад.

Из иштта дале а цхьайтта бетта программа кхоачашъяьяц «Жилгражданстрой», «Чечингремстрой» тресташа, «Чечингушводстрой» гIишлошъеча управлене, «Чечингавтодор» управлене.

ГIишлошъеча цхьадолча дикача гIулакхаща цхьана хьалха а санна дукхача объекташка материальнии къахьегамеи ресурсаш дIайоаржаеш, техника сеца латтийташ, къахьегам во вIаштIехьбоахаш, деррига балхаш даьдалалехьа объекташ дIателаш моттигаш я.

КПСС ЦК ноябрьски Пленумеи СССР Лаккхехьарча Совета сессеи итогаш чIоагIа къоабал а еш республика къахьегамхоша кхы а шерагIа йоаржаю эффективности балха дикали айяра тIехьара социалистически яхь. ХIанз керттера дар — 1978 шера тIанйица декхараш толаме кхоачашделга.

ХIара производственни коллективо увттаеш я иттлагIча пятилетка диълагIча шера йола встречни планаш, кхы тIа а продукци арахеца а дикала хьокхамаш лакхде а лерхIаш.

КПСС XXV съездо оттадаь декхараш толаме кхоачашдара, белгалдир ЦК ноябрьски Пленуме, ерригача звеньяшна — планови организашкара, министерствашкареи ведомствашкареи денз балха моттигашка кхаччалца практически болх айбе беза парте дIа ма-деххара.

Дувцар да, эггара хьалха шийна тIадиллача гIулакхах бола хIара сага бехктохкам айбарах, дисциплинеи организованности чIоагIъярах, боахама кулгалделга эргадоахаш тоадарах.

П. ГРЕБЕНЩИКОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР статуправлене начальник.

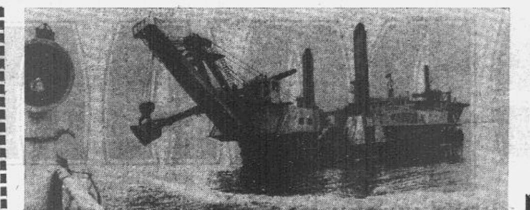

Ер сурт даьккхад Саратовски областерча Маркс яхача города мехка эггара хьалхарча аммиакопровода шоллагIа аргIа хьалъеш латтача районе.

Магистральни трасса дIоахал 2.225 километр да, хIаьта из лаьрхIа я Тольяттински азотно - тукови заводера Одесски припортови заводе кхача аммиак дIаахийтара. Цу трассе 14 насосни массехк итташ раздаточни оалаш йолен станцеш хьалъергья, цигга гIолла из маьхе удобрени юрта боахама дIаухийтаргйолаш. ХIанз гIишлонхой дюкер йиллара Волга хьарсам кийчдеш ба.

СУРТА ТIА: болх беш я гIишлонхоша гIа боахаш лела хин экскаватор аьнна цIи тилла йола СССР заказагIа Японе хьаь земснаряд. Из лаьрхIа я трасса сангар йоаккхача хин кIалхарча бердашка болх бара. Цхьан сменагIа цу машино хьалйоакх 1.000 кубометр лоаман порода.

Ю. НАБАТОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета массазарча комиссешка

ТОАБЕ БУВЗАМА БОЛХ

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета промышленноста, гIишлошъяра, транспорта, бувзама массазарча комиссе аргIанара заседани хилар. Цига ла а дийгIар, йийца а йийцар 1974 шера 25 июне НГIАССР Лаккхехьарча Совето «Республика бувзама средстваш дегIайоалаярах» тIанйца хинна соцам кхоачашбара хьакъехьа бувзама производственно-технически управлене начальника А. З. Ханта яь доклад.

Из соцам тIанйцачул тIехьагIа бувзама еррига средстваш дегIайоалаяраи эргайоахаш тоаяраи республике тоъал дукха болх баьлга белгалдаьккхар комиссе. 12 бувзама отделени, 3 «почтаавтомат» хьайийлай.

Болх бе йолаялийтай 9 телевизионни ретранслятор, доаман районашка баха нах телевизорашка хьежийта торо хилийтар цо, йиълагIа программа хьахьокхилга вIаштIехьдаьнхад. Реконструкци яьй 15 радиоузела, радио чуйиллай шин юрта.

Укх шера 11 бетта управлене кхоачащду кертера планови хьокхамаши социалистически декхараши.

Бакъда республика Лаккхехьарча Совета соцам тIа дийца дукхха кхоачамбоацараш бувзама предприятей балха юкъе хIанз а долаш да. Дукха моттигаш нийслу газеташ, письмош, телеграммаш, кхыйола почтови корреспонденци городашка, къаьстта юрташка, ханнахьа дIа ца кхухьаш. Цхьайолча нах бахача моттигашка, городашкарча дукхача улицашка кхоачам хилалц почтови яьшкаш яц, оттаяь график а телхаеш хьагулъю дIайохьийташ йола корреспонденци.

Телефонни бувзама болх таханарча дIадехарашка хьежжа бац, телефонаша во болх бу яхаш дукха жалобаш ух, кIезига моттигаш хилац телефонаш йохаш, дIахедаеш, ханнахьа тоа ца еш. Укх 11 бетта алхха Грозненски городской АТС-е цу дешай хьакъехьа 300 жалоба кхаьчай.

Укх шера кабель йохаяр бахьан долаш г. Грозне ши эзар совгIа телефон хиннай болх ца беш. Цу бахьанах болх ца беш дукхача телефонаша массехк бутт баькхаб. Цу тайпара моттигаш нийсъеннай кхыметтел бувзама отделенешка а (№ 8, 25 йолча), цига дукхха бетташ даьхад телефонни а телеграфни а бувзам боацаш.

Цхьайолча бувзама предприятей арахьара а чухьнахьара а куц нийрча да, цар чу латта оборудовани, мебель, инвентарь къаенна, производственнии эстетическии хьапташа дIа ма-дехха яц.

Халкъа депутатий районни исполнительни комитеташа бувзама линеш лораеча, радио чуюллача бувзама болхлошта новкъостал дац, бувзама отделенешта помещенеш къестаяц.

Бувзама предприятешка балхара дIабувлаш дукха нах хувцалу, тоъаш бац почтальонаш, монтераш.

Средстваш хьежаяра, бувзама объекташ хьалъяра, кадраш кийчъяра хьакъехьа НГIАССР Лаккхехьарча Совето чIоагIъяь мероприятеш кхоачашъелга во латт. Масала, 37 мероприятеех оттаьча хана кхоачашъяьр 3 мара яц, кхоачашъеш латт 23, хIаьта 11 мероприяти кхоачашъе дIайола а яьяц.

Цу тайпара хьал эттад цхьайолча ведомствашa, бувзама производственно-технически управлене, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене, «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене. Халкъа депутатий районнии городскойи Советий исполкомаша боагтIаш бола тIахьожам лоаттабац Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета соцам кхоачашбара.

Массазарча комиссе бувзама производственно-технически управлене начальника (А. З. Хант) теркам тIабахийтар почтови корреспонденци дIакхахьар а хьагулъяр а, телефонни бувзамга боаррамагIа болх байтар, республика Лаккхехьарча Совета соцам кхоачашбар геттара дедара лелаш хилара. Цунна тIадиллад лаккхехьа белгалдаьха кхоачамбоацараш цIендаь дIадоахилга а бувзама предприятей болх тоабара хьем боацаш де мел дезар делга а.

Халкъа депутатий районнии городскойи Советий исполкомашта могадаьд бувзама линеш лораеча, радио чуюллача, бувзама отделенешта помещенеш къестаеча бувзама предприятешта новкъостал делга.

* * *

Укх деношка хилар Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета унахцIено лораярен социальни Iалашони массазарча комиссе заседани. Комисси хьежар 1977 шера 22 сентябре тIанйца «Халкъа унахцIено лораелга дIахо тоадара де дезарий хьакъехьа» бола КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советеи соцам республика унахцIено лораяра министерствас кхоачашбара дешага.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета коммунальнии бахача наха бытовой гIулакхаш дареи массазарча комиссе ла а дийгIа бийцар «Бахача наха бытовой гIулакхаш дар вIаштIехьдаккхара даькъе халкъа депутатий районни Совета исполнимо беча балхах» халкъа депутатий Урус-Мартановски районни Совета исполкома председатела заместителя А.-М. Керимова баь хоам.

Дийцача дешаех доагI-доагIаш дола соцамаш тIанйцар.

СОВГIАТАШ—ДИКАГIЧАРНА

Республика кооперативни организацешка дукха я хьинаре болх беш йола, кооперативни тIахьожама комиссеш, пайщикий группай уполномоченнеш, хIаьта иштта маьхашта тIахьожам лоаттабу общественни инспектораш.

Цу общественникаша тIахьожам лоаттабу тикай, столовей, производственни предприятей балха. 2800 активист юкъе а волаш цу тайпара 525 комисси я вай республике. Цу наха гIо ду юртара торговли тоаяра, къовсам лоаттабу цига нийслуш долча кхоачамбоацаращца.

Хьаэцаргъя вай, масала, Шелковской районе кога гIирс бохкача тикана тIачIоагIъяь комисси. Цунна керте латт райсобеса заведующи Бутенко Анна Семеновна. Цон комиссе членашен дика кхоачашду шоашта тIадехка декхараш. Комиссе дакъа лоац тикашта ревизеш еча, наха дукхагIа хоатташ дола товараш къоастадара гIо ду, паевой взносаш гулъяра а пайщикий мугIарашка керда нах юкъеозара а новкъостал ду. Цо цIенхаштта тIахьожам лоаттабу товараш хьакхахьара, уж мишта дохк хьожаш хул.

Иштта дика болх беш я Шалински районерча Герменчук яхача юртара комисси а. Цун балха кулгалдеш ва спортивни школа директор Борщиков Сайпи. ХIара квартала де лерхIачун план оттаю комиссе. Йолаш я цун комиссена юкъебоагIараша тика тIа дежурство яра график а. Каст-каста хьожаш хул уж товараш складашка мишта лораду, уж доагтIача маьхех дохкий.

Хьинар царчул кIезигагIа долаш яц Надтеречни райпо контрольно - ревизионни комисси а. Общественни тIахьожамхоша массаза а дакъа лоац ревизеш, инвентаризацеш чакхйоахача.

Общественникий балха дика мах бу кооператораша. Нохч - ГIалгIай потребсоюза правлене ахчан премеш еннай вай белгалъяьхараштасанна, иштта Ачхой-Мартановски, Урус - Мартановски, Советски райпо, Аргунски горпо контрольно - ревизионни комиссешта а. Иштта ахчан премеш яларца белгалбаьхаб тайп-тайпарча комиссей толашагIа бола доакъошхой а. Царех ба Наьсар - Кертера, Червленнии Орджоникидзевскии станицешкара, кхычахьара активисташ.

С. ВОРОНИН.

Дикача къахьегама толамаща накъадоаккх Грозненски районерча «Южный» яхача совхоза комсомольско-кагирхой ферма коллективо пятилетка кхоалагІа шу. Хьогте а, 27 сентябре, кхоачашъяьй цо паччахьалкхенга шура йохкара шера задани.

ХІанз, парте Центральни Комитета ноябрьски Пленума решенеша хьинар айдаьча хьайбаш леладераша, хІара Іаттагара йоаккха шура 2600 килограммага кхоачае гІерташ къахьег, планагІа 2450 йолча.

Пятилетка кхоалагІча шерара къахьегама вахта толаме дІахьу доаркаша Исраилова Яхийтас, Гачаева Арубикас, кхычар.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) доаркаш: Кадырова Залпа, Татхаджиева Зулай, Идрисова Джаран, Исраилова Яхита, Гачаева Арубика.

Е. МАЛОВА сурт.

Уллув новкъостий хилча

Укх шера тІайнйца социалистически декхараш толамца кхоачаш а деш Аргунски «Пищемаш» завода инструментальни цеха коллективо тІеххкоачашъяьй дІабахача итт бетта заданеш. Продукци арахецара итт бетта план 110,9 процент кхоачашъяьй цар.

Инструментальни цеха коллектива болхлошта юкъе «Продукци дукхагІен дикагІен арахеца!» яхача девизагІа шерра социалистически яхь йоаржальй.

Цу яхье хьалхе лелаеш ва 1970 шера денз заводе болх беш хьавоагІа слесарь-инструментальщик Поздеев Виктор. Из цеха дикагІвола рационализатор ва. Цо балха юкъекхухьа рационализаторски предложенеш завода кулгалхоша даим могаш я.

Завода пайда беш къахьегаш ба кхыбола слесараш-инструментальщикаш: Асаев Гилани, Мамедов Владимир, фрезеровщик Сулиманов Рамзан. Уж берригаш а шоай квалификацех 5-гІа разряд йолаш ба.

Царца нийслуш ба завода болхлой. Къаьстта дІайха дош ала доагІа слесарь-инструментальщиках Бригеев Андрейх.

Их цехе болх бе вера 1977 шера професионально-технически училища йистеяьккха ваьлча, цу цехе производственни практика а чакхъяьккхар цо. Из коллектив еза а енна цига Іе лаьрхІар цо. Андрей чІоагІа хІама хара тІера волаш, ше де веннар хьадс кайоалаш новкъост ва.

Ше комсомолец хиларга хьежжа кхычарна хьокхам луш къахьег Андрея. КІезига опыт хилар-м дукха доккха хІама а дац, из зІамнга саг ше яхь лелаераште хьалха хила а ший болх дика карaберзабе а лерхІаш цу гІулакха тІакхувши хиларга хьежача. ХІаьта хІанз цо толамаш а доах.

М. ЭПЕНДИЕВ.

ЦІЕНДАЬ ДІАДАХА КХЕРАМЕ ЛАЗАРАШ

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

Бруцеллези туберкулези хьайбашта а сага а хулаш дола кхераме, дІа-юха дувла лазараш да. Цудухьа ветеринарни специалистий тІехьатетта йиш йоаца декхар да юртбоахама хьайбашта юкъера бруцеллези туберкулези дІадаккхар. Шеко йоацаш да хьайбашта хулача бруцеллезои туберкулезои боахамашта Іалальмате доккха зе деш хилар. Хьайбаш леладеча фермай боахама гІулакхаш телхадеш дола хьайбаш дебар юхадеттар е геттара соцадар, Іоду Іаьсий ца оттар, доахана продуктивность лохъялар, карантинни доазош увттадар, хьайбаш брак дар санна хІамаш хинна Іац бруцеллези туберкулези цІендаь дІадаханза йолча колхозаштеи совхозаштеи шерра-шера хулаш дола зенаш. Цул совгІа, уж лазараш кхераме да цу лазарех цамогаш дола хьайбаш долча боахамашкарча наха меттел, цар территорел арахьа бахараштa а.

ТІеххьарча шерашка республика боахамашка дукха балхаш даьд ветеринарни специалисташа цу лазараштa духьала. Из бахьан долаш юртбоахама хьайбаш бруцеллезахи туберкулезахи цамогаш хулга дІадаьккхад цу боахамашка. Духхьал тІеххьарча 5—7 шера цІендаь дІадаьккхад республика колхозашкеи совхозашкеи жан гаьзарийи бруцеллезах цамогаш хулга, лазар дІадаьккхад доаханна долча бруцеллезах цІена ца хиннача 108 пунктера, хьакхарч лелаеча 10 пунктера, иштта массехк боахамера дІадаьккхад туберкулезах хьайбаш цамогаш хулга.

Уж толамаш доахача белгальяьннай Шелковски, Веденски, Надтеречни, Советски, Гудермесски, республика цхьайолча кхыча районий боахамий ветеринарни службаш.

Цхьабакъда, новкъа дале а, республика къаьст-къаьстача районашкарча боахамашка хьайбаш бруцеллезахи туберкулезахи цамогаш хилара гІулакх шерагара шерага чоалханегІа хулаш а, аз-м аргдар, проблема хинна дІаотташ а латт. Царех я Сунженски район. Цунах кІеззига дувца а деза.

Сунженски районе тІеххьарча шерашка дукха балхаш даьд, хІанз а ду ветеринарни службо хьайбаш леладу фермаш юртбоахама хьайбашта хулача хронически инфекционни лазарех, вешта аьлча, бруцеллезахи туберкулезахи цІенъяра. Укхаза цхьадолча боахамашка юртбоахама хьайбашта диагностически тохкамаш даьд цамогаш дараш гучадахара а дарба дара а. Халкъа депутатий районни Совета исполнительни комитето шерра-шера решенеш а еш чІоагІъю хІара боахаме чакхдоахаргдола гІулакхаш чу а лоацаш йола районерча колхозашкареи совхозашкареи уж кхераме хронически лазараш дІадахара тІаерзаяь комплексни планаш.

Цхьабакъда, бруцеллезахи туберкулезахи доахан дерзадара гІулакх дуккхача боахамашка геттара во латт. Иштта, таханарча дийнахьа районерча 10 колхозах 9 цІена яц бруцеллезах, хІаьта 5 туберкулез дола доахан долаш я. Района территоре тІа бруцеллезен туберкулезен 7 изолятори 13 унахцІена йоаца пункти я.

Цу изоляторашка латт бруцеллезах цамогаш бола 1395 етти туберкулез дола 1157 бежани. Цул совгІа района боахамашка да бруцеллезах цамогаш долча доахана даь а инструкцех иштта цамогаш лоархІаш а дола 2212 зІамига бежан.

Кхераме хІама да цхьаькха а: диагностически тохкамаш деча хана бруцеллезах а туберкулезах а цІена лархІа йиш йоаца хьайбаш шерагара шерага дукхагІа хулар. Иштта, укх шера 7 бетта районе гучадаьннад бруцеллезах цІена лархІа йиш йоацаш 245 бежани туберкулезах цІена доацаш 1019 бежани, хІаьта 1977 шера уж дар хьалхарадараш — 155, шоллагІдараш — 626.

«Восход» яха колхоз 1978 шу хьатІакхаччалца йолча хана бруцеллезах цІена яр, хІаьта укх шера цІий техкача, боахамерча 174 Іаттах 85 бруцеллез долаш хилар, иштта тІакхийтар бруцеллезах цІена йоаца цхьаькха пункт.

1976—1978 шерашка цу лазарах цІенъяь цхьаккха а пункт яц районе, хІаьта тІакхийттай туберкулеза шиъи бруцеллеза цаІи — кхо пункт.

«Восход» яхача колхозо ший бруцеллезни доахан дІачуденнад хІанз бруцеллезни изолятор йолча цу районерча XX партсъезда цІерагІча колхозе. Амма укхаза а кораягІац уж доахан лоаттадергдола моттиг. Карта лоаттаду уж, тІа тхов а боацаш, хоттала. № 1 йолча шурий-товарни ферма зоотехника А. И. Сасина яхачох, уж доахан чудохка моттиг яц. Іан замалахьа а иштта ара латта дезаш да уж, тІа тхов а боацаш йолча карта. Фу пайда ба иштача хьалашка леладеча доахана лургбар!

Ала дезаш да, доаханна бруцеллез хилара гІулакха иштта чІоаггІа чоалхане эпизоотически хьал XIX партсъезда, В. И. Ленина, Орджоникидзе цІерагІча, «Коммунизмага бода никъ», «Котало», «Ильича васкеташ» яхача цу районерча колхозашка а этта хилар.

МалагІа да уж лазараш цу районе даржара керттера бахьан?

Района боахамашка массехк шера кхоачашъяц хьайбашта дарба дара тІаерзаяь организационно - боахама а ветеринарно - санитарни а мероприятеш. Дилла а дерригача боахамашка чакхдоахаш дац хьайбашта бруцеллези туберкулези дий хьажара тохкамаш делга. Дахкача доахана Іулаш хьайбаш малагІча хьала тІа да а ца хьожаш вІашагІдетт. Иштта латт гІулакхаш XX партсъездеи ЦІеча Эскареи цІерагІча а «Коммунизмага бода никъ» яхача а колхозашка.

Боахамий ветеринарни службеи района пачхьалкхен ветеринарни службеи хьанйщача, ала доагІаш да, уж шаккхе а шоай декхарех геттара кІезига лоархІаеш хилар. Юххьанцара документаш нийса увттадац, дукхагІча даькъе акташ оттаяь дата тІа а доацаш я, кулгаш яздаьдац, биопрепараташ кийчъяь ха а мича ханналца царех пайда эца йиш я а аьннадац, цхьаьраш тІа дІаязъяьяц хьайбашка хьежача ветеринарни балхахой цІераш. Туберкулез дий хьажара ду диагностически тохкамаш е хьайбашта бруцеллез ца хилийтара ю вакцинизаци района боахамашкей нах бахача моттигашкей ераш керттерча даькъе ветеринарни фельдшераши ветеринарни техникаши ба. Района пачхьалкхен ветеринарни служба Іалашъяьяц квалифицированни специалисташца. Йиъ колхозе цхьаккха ветеринарни лор вац, хІаьта района пачхьалкхен службе болх беш а вац лор алхха кхоъ мара.

ТІеххьара а, шеко йоацаш ала йиш йолаш да шу долалуш увттаеча планаш тІа белгалъеш йола ветеринарни мероприятеш кхоачашъе Сунженски района ветеринарни службана могарг ца хилар, хІаьта уж йизза кхоачаш а яц.

Цул совгІа, доаханна туберкулез дий хьожаш тохкамаш дарах йола юххьанцара акташи отчеташи вІаши нийса яц. Иштта, отчетин даннеех 1977 шера туберкулез дий хьожаш районе тохкамаш даь 33916 бежан да, хІаьта юххьанцарча акташ тІара дараш 14081 бежан мара дац. 1977 шера 1 январе районе дерригa а 36099 бежан хиннача.

1976 шера отчетни даннеех района боахамашка а нах бахача моттигашка а туберкулез дий хьожаш тохкамбаь 20214 бежан да, хІаьта юххьанцарча акташка диллача — 13314 бежан. Акташ укхаза е яйнай, е вІалла увтта а яьяц. Бакъда, 1978 шера 7 бетта доаханна туберкулез дий хьожаш даьча тохкамех йола даннеш отчеташка а юххьанцарча акташка а диллача дукха хІама ца эшаш вІаши нийса я.

ЦІендаь дІадаха йиш йолаш дий района боахамашкара бруцеллези туберкулези яха лазараш? Дувцилга а йоацаш, даха йиш йолаш а даха дезаш а да!

Б. ДИКАЕВ,
Нохч - ГІалгІай ветеринарни Іилма - тохкама станце болхло, ветеринарни Іилмай кандидат.

Доазол дехьара

Дунен халкъашта юкъера хьал цхьан кІирагІа

Сага бокъоний Массане юкъара деклараци тІаийца ткъаь итт шу дизара чоалхане а вІашдухьленаш йолча а хьале пакъадера дуне. Сага бокъоний Массане юкъарча деклараце тІа а цунца дувзаденна долча кхыча документаш тІа а хьакхайкаяь йола идеалаши принципаши социально - экономически яраш санна гражданскии политически бокъонаш а хІара денна телхаеш долча капиталистически мехкашка бахаш болча бІаьш миллионаш болча наха хІанз а кхоачашъянза я.

Сага бокъонаш йизза кхоачашъе йиш яц алхха социализм йолча мара. Цу гІулакха йоахо елга социалистически строя ший чулоацамах доаллаш да. ХІаьта Советски Союзен кхыча социалистически мехкашкеи уж бокъонаш реальни а хинна дІаэттай. Бокъонца сага бокъонаш Іалашъяра керттера условиш хьалххагІе диnза даргдоацари да саго сага эксплуатаци елга дІадаккхар. Керттера лоархІам болаш ярех я уж бокъонаш йоацаш сага вахар лерттІа хила йиш йоаца социально - экономически бокъонаш, эггара хьалха къахьегама йола бокъо а йолаш.

Духхьал из бокъо йоацаш ба капиталистически мехкашкара къахьегамхой. ВІашагІкхийттача Штаташка — капитализма керттера барех болча мехка, кхыметтел кІезигдаьча официальни даннеша хьахьокхачох а хьабе болх боацаш 6 миллион гаргга нах ба. ХІаьта экономически цхьана гІулакхаш леладареи дегІаахареи организацена чубоагІача 24 мехка берригаш а лаьрхІача 17 миллион совгІа саг ва бе болх боацаш. ООН даннеша хьахьокхачох дерригача дунен тІа бе болх боацаш бІаьш миллионаш нах ба, 700 миллион саг моцал Іовшаш ва, цаІи ахи миллиард саг, вешта аьлча, лаьттан тІа мел бахача нахах кхоалагІа дакъа бараш медицински новкъостл доацаш ба.

Эггара бокккагІа лоархІам барех хІама да вахара сага бокъо хилар. Цу бокъонна кхерам тІаоттабу эггара хьалха дунен халкъашта юкъера кхохнам айбарон герз Іоадарон, цу даькъе дукха нах хІалакбеш дола герза нерда тайпаш, къаьстта нейтронни бомба хьае кийчо яро.

Цу сфере социалистически мехкаш чІоагІа машар бахьан долаш, герз Іоаделга юхатохара тІехьа халкъаша лоаттабеча къовсама хьалхарча мугІаре латт. Царна духьал латт дунен халкъашта юкъерча кхохкам кІаьдбара саботаж еш дола ВІашагІкхийттача Штатийи НАТО кхыча мехкийи агрессивни гІозараш. Из къаьгга хьахьекхар дІадахача кІирагІа Брюсселе хиннача НАТО Совета Іан сессе. Цига тІайнйца решенеш тІема гІулакхаи герз Іоадараи дІахо дукхагІа ассигнованеш хьожаяра тІаерзаяь я. Из деш да алхха 1976 шера НАТО тІема гІулакхашта яь расходаш 155 миллиард долларга кхоачаш дукха хиннаяле а, хІаьта блока арсенале — 11.000 танкаш, 3.000 самолеташ, бокъонца кийчъяь 70 дивизий хиннаяле а.

Сага бокъоний Дийнахьа Советски Союзон кхыча социалистически мехкашеи цІаьхка а дерригача дунен-на дІагойтар моттийта а доацаш дерригача дунен тІа сага керттера паргІатонаши бокъонаши могаяран кхоачашъяран бокъонца йоакхо еш шоаш хилар.

ЙСПАНИ: КЪАЬНАРДАР ЦІЕНДАЬ ДІАДАЬККХАД

Шоай мехка демократически хувцамаш деш тІатеІІа лоаттабаьча къовсаме бокхка толам баьккхаб испански халкъо. 6 декабре къаман юкъара референдум яьчул тІехьагІа дукха дукхагІа бола нах тІехьа а болаш могаяьй Испане керда конституци. Цунца цхьана хаьдда дІадаьхад дІаяхача хана хинна фашистски гІулакхаш, дІадаьхад франкистски «чрезвычайни законаш», дІакхайкаяьй керттера буржуазно - демократически бокъонаши паргІатонаши.

Конституце проект кийчъеш болх баьб пхийтта бетта гаргга. Доал деш долча гІозарех болча деятелашца цхьана цига дакъа лоацаш хиннаб коммунистически социалистически партей викалаш а, Ший классови чулоацамга диллача керда конституци буржуазно - демократически характер йолаш я, бакъда, цунна юкъедихьад франкизма юхедиташ дІадахара хІанзарча этапе Испане эггара дукхагІа кхоачашде йиш яраш.

Конституце дІакхайкаю франкистски режимо дІаяьха хинна керттера бокъонаши паргІатонаши, цу даькъе исторически хьахиннача районийи зІамигача къамийи автономи а йолаш, къахьегамхошта забастовкаш е, паргІата профсоюзаш вІашагІйохка бокъонаш лу, парламентски хоржамаш делга белгалдаьд.

Конституци кийчъеча хана ира политически къовсам лаьттаб цига. 31 октябре 94 процент болча испански парламента членаша могадаьд мехка керттера закон. Амма франкисташа шоай герз Іо-м дилладац. Царех эггара къизагІа бараш низ бе гІерт, мехкара политически вахар харцахьдаккха, демократически хувцамаш дара процесс юхатоха гІерт.

Царна гІо деш ба дунен халкъашта юкъерча реакце викалаш а. Референдум даггара кийчъеш латтача хана Европерча НАТО ВІашагІкхийттача герзашцарча низий верховни главнокомандующе американски инарала А. Хейга аьттехьарча газеташта интервью еннай. Мамогга Испани НАТО-на юкъе чуоза гІертар из, из мифически «советски кхерамца» кхерае а гІерташ. Испане чурча гІулакхашта чІоагІа гІожа юкъе а гІерташ американски инарало эхь ца хеташ шоай мехкарча правительстве испански коммунисташа дакъа лацара духьал къамаьл дора.

Керда конституци массане мога а яь испански халкъо хаьдда юхатехар из тийша болх, социально - политически хувцамий процесс кІоаргъяра, мехка хулаш латта демократически процесс чІоагІъяра лоархІаме дакъа юкъедихьар.

ИРАНЕРА СОБЫТЕШ КХОХКАЯЛАР

Иранера событеш михьара йоалаш латт, халкъа восстане ала санна. Ши бутт чакхбаьннаб, эгаш латта ший трон лораяйтар духьа. Ирана шахо мехка доал де инарала Азхаре военни правительство оттаяьча хана денз, амма шаха духьаларча выступленеи кхохкам лаьгІ-м беннабац кхы а чІоагІагІа михьара баьннаб-кх.

Цхьа бутт гаргга ха я Тегеране газеташ ара ца дувла. Забастовкаш ю мехкдаьттахоша, радион телевиденеи балхахоша. Дуккхача городашка дІакъайлай ерригa промышленни предприятеш, кустарни мастерскеш, банкаш, тикаш. Цу дерриганеша хьахьокх Иранера событеш дерригача къаман гІулакх хинна дІаэтталгеи йолаш йола феодально - монархически строй ларда тІара телхалгеи.

Иране гІетта халкъа эгІазал чурча бахьанаша гІоттаяь я. Феодально - родовой замах юхедисараш чІоагІа хиларахи ирански бІаьхийча нахеи кхыча мехкашкарча монополешеи, эггара хьалха американскичар, дуккхача наха къа ца хеташ эксплуатаци ярахи доахкаш да уж бахьанаш. Ирано мехкдаьттана экспорт яра даькъе дунен тІа шоллагІа моттиг дІалоац. 10 процент кхоачашъю цо ВІашагІкхийттача Штатий цу бедала импорт, хІаьта малхбузен Европанеи Израилан мехкдаьтта лоаттадеш бола керттера мохк а ба из.

Из иштта дале а «Іаьржача дошоно» вІалла гІойле яьяц е мохк промышленни дегІабоалабара а, е къахьегамхой матернальни хьал тоадара а. Миллнардаш доллараштa къоалаш даьд лакхехьа латтача инаралаша, министраша, чиновникаша. Кхы а дукхагІа кхаьчад уж американскии кхыча малхбузерча монополейи сейфашка. Алхха ВІашагІкхийттача Штаташкара герз эцаш Ирано тІеххьарча иттех шера дІадахийтад 10 миллиард боарам болаш дукха ахча.

ХІанз из герз ирански халкъа тІахьожадаь латт. Тегеранеи кхыча городашкеи гІолла лел танкаш, бронетранспортераш, демонстранташта герз детт. Ээараш нах боабаьб, больницеши госпиталаши хьалйизай, хІаьта инарала Азхаре хІара денна хьалхадоах дІахо йодача хана а эггара къизагІча тайпара таІазар дергда ше халкъа выступленеш соцаяйтара, яхаш. Вашингтона официальни викалаша, шоай оагІорахьара тешам тел шаха шоаш новкъостал дергда, хІанз деш дола карательни гІулакхаш мога а ду, яхаш.

Бакъда, арахьара юкъегІертарий а е карателий къкзала а низ кхоачаргбац халкъа эгІазал юхатоха. Американски кепайоазоно деча хоамашка хьежача этта хьал шаха дІадаккха могарг хиларах тешаш бац КІайча цІагІа. Вашингтоне тІатеІІа Іомадеш да моллагІа цхьа проамерикански деятель керте а волаш «граждански правительство» вІашагІйоллара хьакъехьара дош. Кандидат лоархІаш цІи йоах, масала, премьер-министр хиннача Амине.

Иранерча тІеххьарча ханарча ерригача событеша, бакъдар аьлча, хьахьокх ший кхел къоастаяра гІулакх ший бе долла лаьрхІа ирански халкъ хилар чІоагІлуш доагІнлта — реакции арахьара империалистически низаши исторе чарх юхакхостае гІерте а.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

Замбе столице — городе Лусаке хІара шера хулаш йолча юртбоахама выставке хьахьокхаш да экономика даькъе республикана карагІдаьнараш.

Выставке баьхкарий тергам чІоагІа тІаозаш я «Владимирец» яха советски трактор (сурта тІа). ХІанз цунна Замбе тохкамаш деш да. Из замбийски ахархочоа эггара хьалхара ейза советски юртбоахама техника образец я.

В. НОВИКОВА сурт.

Барт цаІ болаш

Электросварщиккий болх аттачарех бац, тоъал говзал а маькарло а еза из кхоачашбара. Бакъда, из деррига долаш дале а, болх вІаштІехьбаргбац барти цхьоагІои ца хилча. Барттайначарех цхьа коллектив я «Автоспецоборудоване» яхача опытно-экспериментальни завода электросварщикий бригада.

Вайнаьха цхьа кица да «Да чІоагІача—Іу чІоагІа, Іу чІоагІача — пху чІоагІа» яхаш. Иззаморг да вай ювца бригада барттайна а толамаш доахаш а хилар.

Цу электросварщикий бригадана керте латт райсовета депутат, профсоюза заводской комитета член коммунист Исаков Владимир Петрович. Дикача дас санна доал ду цо ший коллективана, цун массе а метте бІарг кхоач. эшар, доацар хов, ма-дарра аьлча, визза вола кулгалхо ва Владимир Петрович. Бригадо дуккхача кхыча коллективаша санна декхараш тІаийцадар СССР керда Конституци тІаийца шу дузача денга иттлагІча пятилетка кхаь шера план кхоачашъе аьнна. Цхьабакъда, хано кхы хьокхамаш хьахьекхар.

Исаков Владимира бригадо пятилетка кхаь шера план 1978 шера апрель бетта кхоачашийр. Ший балха темп кхы лох ца йолийташ къахьегаш я из бригада. Укх шера сентябрь беттехье а кхоачашъяьй цар 1978 шера план.

Уж хьокхамаш бригадо дахарах тешаву цун членаша денна нормаш 130 — 135 процент кхоачашъеш хиларо. «Коммунистически къахьегама коллектив» яха цІи массехк шу хьалха денз лелаеш хьайоагІача цу бригадо укх карарча шера «Цеха хьалхалатта бригада» яха цІи яккхара тІехьа йоаржаьча заводской социалистически яхье кхоза котало яьккхай.

Балха чуийнабар аьнна завода общественни вахар а дакъа ца лоацаш дитац цар, хІаьта вай мехка хулаш дола хувцамаш-м дерригача вай халкъо санна къаьсттача тергаме лоац бригадо.

ХІанз из коллектив лаьрхІа ешаш а Іомаеш а я КПСС ЦК ноябрьски Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева яь доклади СССР Лакхехьарча Совета сессе материалаши.

Бригаде хІаравар ший декхараш дика кхетадеш ва, ханза харцахьваьннача дІахойт бригаде цунна моттиг йоацилга, цунца шийца къаьстта кхетама болх бу, собране, бригада ший совете эхь хетийташ кхайкаву. Уж санна долча гІулакхаша лоарзагІа балийтац бригада доакъошхой.

ДІадахача 1977 шера баьча балха итогех «РСФСР автомобильни транспорта Министерства дикагІйола бригада» яха цІи хьожайир Исакова бригадана.

«Автоспецоборудоване» заводе кхы а я тІехдика къахьегаш йола бригадаш, хьалхарчарца Турапина яр а йолаш.

Духхьал шоай къахьегама овсарле лакхъяь Іац уж санна йола коллективаш. Цар тІахьехамаша, цар дикача къахьегамо дог ураоттадий дикагІа къахьега дог доагІа кхыча болхлой а.

Дика гІулакх а хинна дІаэттад предприятей коллективашка шоайла яхье хьехар. Иштта Исакова бригада яхье яьннай Ю. А. Махнос кулгалдеча слесарий-сборщикий бригадаца, хІаьта котало-м электро-сварщикашка я.

ХІанз коллектив 1979 шера чотах къахьегаш я. Из-м кІезига толам бац.

Электро-сварщикий бригада сий хьаллоаттадераш ба производстве хьалхалатташ сварщикаш: городской Совета депутат Фарафонов Виктор, В. В. Бутков, Е. Н. Кузьмин, иштта кхыбараш. Цар шоай хьокхамца тІахьех юхебиса болхлой, къаьстта а къонабараш, парте решенеш вахаре кхоачашъеча доккхий толамаш дахара.

Х. АУШЕВА.

Калейдоскоп

ИНДОНЕЗЕНА ЙОЛА «КИТАЙСКИ МЕДИЦИНА»

Ява эггара йоккхагІча городех цаІ йолча Семаранге гучаьккхай аргІанара къайлагІа наркотикаш чуя гІирта моттиг. Цу е вокх порте таможне контрабандни мухь лацарах дола хоамаш кІезига хилац Индонезе. Цхьабакъда, тІеххьара афёра цу массанена юкъе а белгалйоалаш я йоккха хиларагІа. Конфисаци яь наркотикаш тонна я. Хьаяхкийтача — Сингапурерча цхьан Лам Тай-хана — традиционни китайски медицина препаратни яьшкашта юкъе хьулаяьй уж.

Индонезе наркотикаш къайлагІа чукхахьара проблема — эггара ирагІа ярех цаІ.

Наркотикаш лелаяра «специализаци» яь хиина ши синдикат дІаьяьккха йоллашехьа а, царга баьнараш дукхагІа хулаш латт, хІаьта, полицейскеша мукІарло деча тайпара, цу эненча хІаман геттара зІамига дакъа мара дацц таможникашта кІал.

Хьал чоалхане дерзаду мехка розничи торговлех геттара доккха дакъа китайцех болча наьха бе доаллаш хиларо. Опиуми героини моллагІа йола хІамаш санна кагийча хІамайи пхегІийи тикашка йохкаш я. Уж ехка вІашагІкхийттача ахчах из зуламе бизнес шеръяра пайда эц. Цул совгІа, хайна да, цу гІулакхо беннача пайдах хаьдда процент КНР е Гонконге дІадохьийташ хилари хІаьта цига из духовни дохьажа хьисапе КъулбехьенМалхбоален Азе юха доагІаш хилари. «Мердека» яхача джакартски газето яздора, наркотикаш ехка нара кхаьчача ахчах Пекина Къулба - Малхбоален Азе мехкашка итташ эзараш экземпляраш пропагандистски книжкаши брошюраши кхухьийт яхаш.

(АПН).

«ВІАШИ ТАРАБАРАШТА МОТТИГ ГОТЪЕННАЯ»

Мадам Тюссо доалахьарча гІоръяьннача лондонски музеерча боалоза фигурай, хетаргахьа, кастта «квартира хувца» езаргья. Къаьнача помещене экспонаташта готта я. Хоам арабаьннабар музейна английски юкъерча бІаьшерен архитектура шедевр — мехка юкъметтиге улла Варвик яха замок ийцай аьнна. Хьалха цу замка да хиннача Лорда Брука, бегаш бу англичанаша, хІанзалца ший даьй дегІа гом боацача синошца леладаьдар гІулакхаш. ХІанз цу дилла а английски замкашка бахаш хиннарел совгІа Варвике кхоачаргья цІи хезача актераштa, политически деятелашта, зуламхошта тара йола боалоза хІамаш.

(АПН).

«ТУТАНХАМОНА КЪОАЛ ДАЬД»

Эггара чІоагІагІа цІи хезача египетски фараонех цхьане, Тутанхамона, каш 1922 шера английски археолога Говард Картеран экспедицена ахча деннача лорда Карнарвонаи корадаьд. ХІанзалца лерхІаш дар, Іилманхочои цун титул йолча покровителои шоаш гробницерча къорга чу Іочухьежача, цу сахьате египетски Іаьдалаш тІадийхад аьнна. Цхьабакъда, гучадаьннад Картереи Карнарвонеи чиновникаш хьакхачалехьа эггара маьхера хІамаш шоай коллекцех дІатоха кхийна хилар.

ТІехьадале а, из къайле гучаьккхай «Тутанхамон лохаш» яхача хІанзза арадаьннача книжка тІа «Митрополитэн» яхача американски музея хьалха хиннача директора Ховинга. Авторо белгалдоах, ложкъаяь йнхьа ганзаш тІехьагІа американски музеяшка ехка а хиннай, хІаьта цар директораша экспонаташ мичара енай ара а даьккхадац яхаш. Ше дувцар бакъдеш Ховинга доаладу хІанзалца дий ца ховш хинна Карнарвона Картерга даьхийтта письмо.

(АПН).

Иштта гІулакх деш ба вай мехкахой

ДЕКХАРА МУТІАХЬА ХИЛАР

Дукха ха йоаццаш тактически ученешка хилар со бувзамхоща. Цул хьалхагІа расчета бІухой лоамашка баха хиннабар. Цига, вайна ма-харра, хаоттам хувцалуш ба: хьежаш бар малх, цу сахьате мичара бера ца ховш, баьлар мух, доладелар догІа, хьекхар дарз тамашие хувцаенна дІаэттар ха.

Цига нийсъелар шоашта юкъе салтий Мельник Олег, Саакадзе Резо, Теплин Иван а волаш йола сержанта Масуев Махьмада массехк къамех латта экипаж. Сона моттар цига акхар лайна халонаш, дийлха догІа, хьекхаш хинна дарз, бІаргадайна токхамаш царна дицлургдац. Цудухьа хаьттар из аз царга. Бакъда, цар сона дийцар кхыъкхе дар.

— Іалаьмате хоза яр цига, — аьлар цар. — Фаьлгашка бувцаш бола наьрторстхой санна, сигаленах хьал хІана кхетац аьнна урагІдаха латтар кІай корташ дола лоамаш. Дийца варгвоацаш хоза яр цига...

Цу гІулакхах цец а ваьнна дагадехар сона атта боацача бІухой къахьегаме цар фу денал да, уж фу нах ба хьажа. Цхьаболчарна учениеш — тІах аьнна йола атакаш, говза етташ йола топаш я. ХІаьта радиостанце расчета — из, дукхагІа йолча хана, цІаккха ца бовш бола бувзам лоаттабеш деноши бийсаши ца къовсаш вагІа везаш йола ха я. ДоаггІача бесса уж гІулакхаш кхоачашдара дукха хІама эш: сабар, хьаькъал, сатохар, керттера дар аьлча, Іайха тІаьлаьцача гІулакха мутІахьа, из гІулакх дезаш, довзаш хилар.

...Сайре тІайоагІаш дехко къайладаьхар лоаман довкъаш. Ши сахьат совгІа ха яьннаяр сержанта Казаряна станци гуш йоацаш къайлаяьнна. Са а довлехь цо хьааьннадар электропитане шоллагІа йола агрегат дика болх беш яц са, аьнна. ХІаьта хьалхара яр селхане а еха сецаяр.

Шийн новкъоста дика доаца уж гІулакхаш дагадоахкар сержанта Масуевна. Шелвенна ше гарре эгавешше а радиостанце кузова лагІаш тІа латтар Махьмад, дехко тоІаьча тамашие тийнпача сайренга ладувгІаш. Іурийна эттача дехко-м гІараш а таташ а гаьнна дІа ма хьой, хІаьта сайрийна тІаденача дехко чІоагІагІа тоІа ма дой уж таташ а гІараш а, аьнна хеталуш, цецваьннача латтар Махьмад, хьахозаргбац - хьогІ сона Казаряна станце движоко беш бола болх яхаш. ДоттагІчун аккумулятораш нхоеш, радиоца из дІа ца хоатташ Іеш вар из.

Иштта, ах сахьат кхоачаш доацаш ха ялалехьа цу ара ладувгІаш а лаьтта, кхы хьахозаш хІама а доацаш, шельенна, доккха са а даьккха, дІачуваьлар из кабина чу. Из бІаргавайча Мельник Олега хаьттар:

— ХІама дий?

— Даьра дац, — аьлар Махьмада. — Наб хІана яц Іа? Аз пурам ма деннадарий шоана.

— Новкъост сержант, хьо ара воландаь вай тІадехаш радиокъамаьл хилча хьона из ца хазар кхераш ладувгІаш вар со.

Шийн новкъост бакъволга а хайна, цунна раьза волаш, цунах лаьца хьамсара уйлаш дег чу ессар Махьмада.

Советски Эскаре гІулакх кхоачашдаь воалаш вола салте ва Мельник. Кастта запасе ваьнна цІагІоргва из. ТІах аьнна, дика зІамига саг ва из. Эггара халагІеи бехктокхамегІеи мел дола гІулакх кхоачашду цо. ДІаяхача бус водителаца цхьана движок тоаеш хилар из, поршень дІа-хьа ца лелаш сецаяр цун. Поршень тоаяь яле а, движок болх беш яцар. Цудухьа чІоагІа дагадоаллар Махьмада шоаш учене боагІаш ер тайпа гІулакх духьалъэттача эшаш йола запасной оатхалаш ше хьа ца ийцалга. Цудухьа хІанз тІеххьара догдоахилга — шоллагІа йола агрегати почта а кхача а бахьаш хьая еза «летучкеи» яр.

— ДІавижа, салаІа деза, — аьлар Махьмада. — Эшаш хуле, аз сомавоаккхаргва хьо.

Цу сахьате тхьайса дІаваьхар Мельник, тхьоврехь тхьайса уллар шоллагІа вола радиомеханик Саакадзе. Тхьайсавар Теплин а.

Массехказза тІатоІайир Махьмада переключатель, ладувгІар, бакъда, наушникашка хьахозаш хІама дацар. «Йист хулаш» яцар Казаряна станци. Оза гІаьле лехар Махьмада. Яьсса яр «Прима» пачка. Цхьабакъда, «Казбека» пачка чу яр массехк гІаьле. Из пачка Махьмада чІоагІа лораеш яр, хІана аьлча, укханна езача йоІо яйта яр уж.

Нийнайца хьоашал тессар Махьмада эскаре вахалехь. Цу хана «Чеченингушводстроя» ПМК-2 электрик вар из. Цул тІехьагІа дІаи хьаи аха доладелар каьхаташ. Ийс дийнахьа цкъа мара яхьац почта, цудухьа из почта ца йоагІаш, саготлуш йІаьхъеннача хана наг-нагахьа цу пачка чура гІаьле озар Махьмада. ХІанз цу чу йисар йиъ гІаьле мара яцар. Цу чура гІаьле оза аьнна цкъа хьанийцар цо из пачка, тІаккха тхьайса бадача пий новкъосташта бІара а хьежа ІойІллар. Іохайна ер уйла еш вагІаш, цу уйлас воаккхаш цІаьхха техар Махьмад дукха хьийжа гургал.

Къамаьл деш хиннар Казарян вар.

— Движоко дика болх ца бой а, станци болх беш я, — аьлар цо.

— Из дика болх ба, тхо-м хьона фу хиннад ца ховш дар, — аьлар Масуева. ТІаккха тІатехар: — ХІанз мегаргъя наб е.

Из а аьина ср дІавижа кийчлуча хана цІаьхха а техар гургал. Из техар а Казарян вар.

— Движок Іеттара беха дІа баьннаб. Аз соцаю станци. Тхо дацар аьле ца совцаш, шоай болх бе хьажа. Хьалъайе шоай антенна, — сихвенна йистхилар из.

— Со кхийтар Іа яхачох, — аьлар Масуева.

Массехк минут яьккхар цо сеца латтача приемника бІарахьежаш, цхьаккха хІама хьагуш ца хилча мишта айергья антенна, аьнна хеталора. ГІовттабе безаш хилар новкъостий.

Сатоссаш Махьмад ше а цецваьлар сел дика из антенна дІаоттаяь хиларах. Мачта, оттяжка, загалаш, массайола хІама ши-ший моттиге латтар.

В. МУРОМЦЕВ,
подполковник.
Н-ски дакъа.

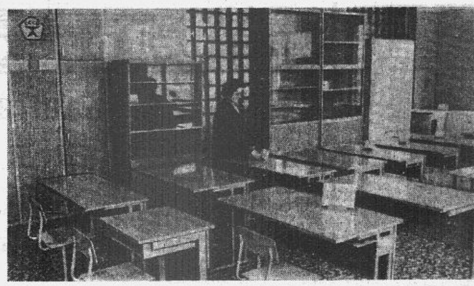

Хьалкхувш йоагІача тІехьен хадданза йоакхо ю Коммунистически партеи Советски правительстван. Дукха ха йоацаш кепатеха арабаьннаб «Берашта дола товараш дукхагІа арахецара, цар дикал лакхъяра, уж товараш дохкилга тоадара де дезарий хьакъехьара» КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи соцам.

Іалаьмате дукха предприятеш я бераштa дола тайп-тайпара товараш арахецаши уж арахецара специализаци еши.

№ 17 йолча Московски дахчах хІамаш еча комбинато арахец берийи школьнии мебель. ХІара бетта предприяте школашкеи берий учреждененшкеи дІаухийт эзараш классни лабораторнии истолаш, истолгаш, тайп-тайпара шкафаш.

Предприяте конструкторашеи художникашеи хадданза хьаю керда моделаш, хІаьта уж производствана юкъекхувл. Предприяте арахецаш йола изделеш лелаеш атта, чІоагІа, хоза тоаяь я.

Комбината коллективо ханал хьалха кхоачашъю плана заданеш, хІаьта шу чакхдоаллаш арахецаргья планал совгІа 120 эзар сома маьха керда изделеш.

СУРТА ТІА: 1979 шера арахеца лаьрхІа школьни мебель.

А. СТУЖИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Маца бергба бане болх?

Дукха хана деиз сатувсаш бар Шаьла районерча Автуры яхача юртара нах шоай юрта бани хьалъярга. Массехк шу хьалха хьалъе йолаяь из гІишло хьалъяь ца йоалаш ворхІ — бархІ шу даьккхар. Эггара тІехьа а хьалъяьъялар из. Бакъда, хьалъяьяьннаяле а болх-м кІезига бир цу. Цо болх беча хана лувча бахача наха Іоховша, тІера хІамаш дІаяха а уж хьалъохка а моттигаш яцар. Цул совгІа, дукха ха ялалехьа турбаш лийлхай аьина болх ца беш сецар из. Из дар май бетта. Иштта ер бархІлагІа бутт ба бане болх ца бу, из тоае аьнна хьаена цхьаццайола оатхалаш коа Іотийса яда. Бани тоае дага волаш саг воацачоа тара да юртара гІулакх, иштта децаре цунна тІабода никъ а хургбацар йоархІаш тІаьнна.

Юртахоша дукха дийцад из гІулакх, бакъда, хувцалуш хІама дац.

Цудухьа тха хаттар да «Автуринский» совхозеи юрта Советеи кулгалхошка.

Маца болх беш хургъя тха юртара бани?

Я. ИСРАИЛОВА,
юртара корр.

ТІЕХЬЕН ЙОАКХО ЕШ

Советски Конституце вай мехкарча берригача гражданашта гаранти лу професси, къахьегама гІулакхий моллагІа тайпа хьахаржара шоашта еннача бокъонах пайда эцара. Ший моттиг хьалахара, дешаш йоаккхача хана белгалара професси караерзаяра хІара къонача сага новкъостал дар — юкъара образовани луча школа декхар. Къайле яц, профессеш нийса хержа хилча, халкъа боахам чІоагІагІа дегІакхувлара аьттув дикагІа боалаш хиларах. ХІанз школа керттера декхар да деша багІача кагирхой безам юрта боахамерча къахьегама чІоаггІа тІабахнйтар, ахархочун къахьегамеи юртбоахама профессеи хозали лоархІами бІаргагора, бовзара дешархошта новкъостал дар. ЛоархІаме да, лаьтта леладечун къахьегама мах бе уж Іомабар, кІоаргагІа из бовза гІертаргбола, шоай вахара планаш социалистически юрта боахама лоархІамегІарча профессешцен специальносташцен ювза гІертаргйола уйла царна дег чу йоссаяр. Уж декхараш кхоачашдара школаца колхоза айхха бувзам хиланза, къахьегам дукха безаргболаш царна кхетам баланза, дешар хьеханза, юртбоахама профессена уйла тІаерзаянза яргъяц. Шин коллективана юкъе барттайна бувзам хиланза баргбац. Школо — «Тха колхоз», колхозо — «Тха школа» яха деза.

Школа йистейоаккхаш бараш юрта боахаме къахьега кийчбарца бувзабенна шоллагІа лостам — школо профессионально - технически училищашцеи дешара кхыча заведенешцеи айхха бувзам лоаттабар. Школана хьалхашка латта декхар — бархІ классаши итт классаши йистейоахаш барий цхьадолча даькъа уйла профессионально - технически училищашка деша бахара тІаерзаяр. Из декхар толаме кхоачашдулургдац цу дешара заведенешта халкъа образованеи юрта боахамеи органашта, обществоностаи дезалаи юкъе айхха гІулакхаш леладелга вІаштІехьдаьккхача мара.

Тха школа педагогически коллективо «Юкъера дешар хьехача школа дешархошта дешар хьехилга, кхетам лулга дІахо эргадаьккха тоадарен уж къахьега кийчбареи хьакъехьара» КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи соцам ма-барра Іомабаьб, из чакхбаккхара тІаерзаяь хаьдда мероприятеш белгалъяьй. Цу гІулакха хІара хьехархочо ший урокашка, программни материала чулоацамо из де йиш хулийтача метте, дешархошта дувц керттерча массови профессей хьакъехьа, хІара урока планашка къаьстта раздел белгалъю. ХІамаш довза а шоай знанеш лакхъе а дешархой безам дукхагІа хилийтар духьа дешар хьехараи кхетам балари юкъе айхха цхьоагІо хургйола принцип чакхъяккха гІерт хьехархой. хІара уроке Іилмай лардаш Іомаелга айхха дуьз вахарца, коммунизм хьалъяра практикаца. Урокаш тІа, тарлуча метте, хьехархоша дешархошта довзийт къахьегача наьха вахар, царца дог-уйла дика хургдолаш хьехам бала а дешара материала чулоацамах цу знанеи лоархІам дІагойтара, професси дикагІа Іомаяра пайда эца а гІерт хьехархой.

Шийн хурдаь шефаша лерттІа бувзам вІаштІехьбаккха гІерт тха школа педагогически коллектив. Школе вІашагІкхетараш хул тха «Заветы Ильича» яхача колхоза хьалхалаттаранщеи специалистащеи, «Семплодкультура» яхача завода болхлоща.

4—10-ча классашка бетта цкъа обзор ю «Къона техник» яхача журналеи «Хьа профессера Іилма» яхача брошюраи. Профессей хьакъехьа радиопередачаш ю школе, цхьана ювц уж. Шурий-товарни фермеи «Семплодкультура» яхача заводеи экскурсе ухаргболаш оттаяь планаш я хІара классе. «Хьа хургйола професси» яха сайре е лаьрхІад март бетта 8—10-ча классай дешархоща. Цунга кийчо яра болх хІанзле а дІаболабаь беш ба.

Іан каникулаш йолаш сочиненеш язъергйолаш план оттаяьй 4—10-ча классашка, укх тайпара темаш а йолаш: «Мича, фу болх беш ба шун дай-ноаной»? «Хьанна тара хила безам ба са?» «Мала хила безам ба са, хІана ба» «Са хургйолча професе нах», кхыяраш. 10-ча классий дешархоща е лаьрхІад «Сайна мегаргдола гІулакх мишта хоржаргда аз» яха диспут.

1—3-ча классашкара дешархой къахьега кийчбар дешархошта къахьегам хьехареи кхетам балареи бІарчача цхьан система дакъа да. Юххьанцарча классий хьехархоша шоаш дешар хьехача хана къахьегамца коммунистически гІулакх хила, къахьега нах лархІа Іомаду бераш, къахьегамца хьакхашта доах уж, бокккагІчар производственни гІулакхаш довз царна, низага хьежжа къахьегама тІадерзаду уж.

Хьашт долаши безам тІабодаши хул урокаш къона хьехархо йолча Зоя Садуловна Джантамировай. Урок йолаеннача юххье деиз ерригa класс балхаца дакъа лаца догъоттаргдолаш, хьаеча оатхала безам тІагІоргболаш хьалхьоаю цо. Хьехархочо берашкара хьадехар творчески уйла дегІайоалаярал совгІа, дикача оамалех (хІаман кхомбар гІулакх лерттІа чакхдаккхар) уж кхеде а лаьрхІа да. Цудухьа болх дика кхоачашбу дукхагІа болча дешархоша. Юххьанцарча школе Іомадаьри к х е т а д а ь р и 4—10-ча классашка еча кийчон лард.

Доккхий хІамаш карагІдувл къахьегамца кхетам луча хьехархочоа Галаев Сайта Увайса. Дуккха шераш дІадаьннад цо школе болх бу. Сакъердаме, творчески чакхъювл цун урокаш, дешархошта мастерске хьехар айхха дувз цо производственни къахьегамца. Увайса чІоагІа уйла тІайохийт професси харжара беча балха, балхацара, болхлочун профессецара дешархой безам сов а боахаш.

Шоай вахара маІан Даьхен ираза духьа са ца кходеш къахьегарах гуш бола къона нах хьалкхебе безаш я советски школа. Советски общества хьашташ ший а лерхІаш даха деза хьакхувш дола ноахал, дизза кхоачашде деза кхувш йоагІа тІехье болхлошцеи ахархошцеи цхьана къахьегаш коммунизм санхетамеи хьинареи хьалъерех хургйолаш хьалкхее яха Ленина васкет.

Школьникий къахьегама объединеней Ерригсоюзни съезда доакъашхошка ше дахьийтача моаршал тІа Л. И. Брежнева аьинад: «Коммунистически парте, Советски пачхьалкхено, профсоюзаша, комсомоло, къахьегамхой производственни коллективаша хадданза йоакхо еш дола гІулакх хила деза бераштеи кагирхоштеи кхетам лулга, кхувш доагІа ноахал даха, къахьега Іомаделга. Эггара безагІа мах бе боагІа къона ноахал хьалкхедара шун хьехархоша, хьехамчаша, дикагІа болча болхлошеи колхозхошеи, халкъа боахама специалисташа, Іилмахоша, шоай граждански декхар дизза кхета а деш шоай вахареи практически опыт шоапа дІателаш мел бараша хьегача къин».

А. БОГАТЫРЕВА,
Краснооктябрьски юкъерча школа директор.

КУЛЬТУРА ХОАМАШ

Шаьла районни культура ЦІагІа хьайиллай халкъа филармони. Цун кертера декхар да юрташка бахача наьха культура хьашташ дизза кхоачашдар.

Из филармони хьеллаш цун балхахи хьалхашка латтача декхарахи лаьца къамаьл дир республика культура министра заместитела Т. М. Ахматханова, Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни артиста А. М. Халебске, КПСС райкома секретара М. З. Демильхановас.

Цул тІехьагІа шошоай концертий программа гойташ докхха концерт оттадир из цІей дездеш цига хьоашалгІа яьхкача халкъа коллективаша: Советски районерча «Башлоамо», «Фортанга» яхача Ачхой-Мартанерча вокально-инструментальни ансамбло, республикански музыкальни училища дешархоша.

* * *

«Родина» яхача совхоза культура ЦІагІа хьайиллай художника-любителя Исмаилов Владимир Васильевича дехкача суртий выставка. Цу выставке хьахьокхаш да графикахи живописахи дола 30 совгІа сурт.

Цу сурташта юкъе бегІага да «В. И. Ленин Н. К. Крупская балха кабинете» яха сурт, Л. Н. Толстой портрет, «Вайнахьа халхар» яхен кхыдолен балхаш.

Цул совгІа дукха да цу выставке хьамсарча мехка Іалама хозленна хетадаь сурташ а.

* * *

Укх деношка чІоагІа самукъане яр Грознерча пионерий дешархойн республикански Двореце. Цига гулбеннабар городерча тайп-тайпарча школашкара лакхарча классай дешархой. Уж бар Дворецa школьни самодеятельни театро кийчъяча «Вверх по лестнице ведущей вниз» яхача спектаклага хьожаш. Бокхача безамца тІаийцар из спектакль къонача зрителаша.

— Кагирхошта лаьрхІа цхьалха спектакль а кийчъеш да тхо, — йоах театра художественни кулгалхочо Л. Н. Кондрашкинас.

* * *

Республикерча юрташкеи районашкеи бахача наьха культурни хьашташ кхоачашдеш я укх деношка «Вайнах» яхача Нохч-ГІалгІай пачхьалкхен ансамбла «Лоаман лувкхера» яха вокально - инструментальни группа.

Иштта массехк ди хьалха из хьоашалгІа яха хилар Урус-Мартановски районерча Шалажи яхача юрта. Моттигерча культура ЦІагІа концертага хьажа гулбеннабар механизатораш, лораш, хьехархой, дешархой. Артистий хІара номер чІоагІа езаш, тІоараш детташ тІаийцар цар.

Къаьстта хозахеташ тІаийцар хьожаш болчар къонача солиста Имагожев Іалханна, Махмудова Хазус, Дудаев Зелимхана локхаш хинна ашараш.

Краснодарски краерча Кавказская яхача станце чакхдаьлар Къилбаседа Кавказа машинаш... отделене художественни самодеятельноста коллективаш хьажар. Ленински комсомола 60 шу дизара сийна хетадаь дар из.

Цига дакъа лоацаш яр Грознерча Н. К. Крупске цІерагІча культура Дворецa «Светофор» яха агитбригаден, «Сийна экспресс» яхача вокально - инструментальни ансамбла коллектив.

Цу хьажаре дика толамаш даьхар Грознерча солисташа А. Караваева, Л. Мурзахановас, Д. Беляева.

А. АЛИЕВ.

Спорт

«АВТОМОБИЛИСТ»— ХЬАЛХАРЧА МОТТИГЕ

Чакхъяларгахьа лестача СССР волейболах йолча «А» класса хьалхарча лигерча командай чемпионата доакъошхоша къовсам тІа-тІа чІоагІбарца дуккхача сакъердаме ловзарашка хьажа торо елар Грознерча волейбол езараштa.

Иштта, 7-ча декабре республика спорткомитета зале чакхдоахаш хиннача вІашагІкхетарех кхычарел чІоагІагІа теркам тІаозаш дар Ташкентерча «Динамо» командаи Грознерча «Автомобилистаи» юкъе хиннар. Ловзар дІадолалуше а совле шоашкахьа яккха карагІдаьнначa хьаьшаша счет 15:8 а йолаш хьаяьккхар хьалхара парти. Цхьабакъда, цул тІехьагІа вІаштта кхозза котбаьлар фусамдай, счет 3:1 а йолаш лоархІаме котало яьккхар «Автомобилисто».

ШоллагІча дийнахьа тІах аьнна ловзаш хиннача вай командо счет 3:0 йолаш эшайир дукхказа а РСФСР чемпион хинна низ бола СКА яха Ростовера команда. Из счет а йолаш цу дийнахьа чакхдаьлар е вІашагІкхетараш: «Труд» (Шевченко) — «Хосилот» (Душанбе), «Промстрой» (Гомель) — СКА (Баку). Счет цхьатарра 1:3 а йолаш чакхдаьлар «Динамо» (Ташкент) — «Динамо» (Ленинград). Кишинева команда — «Спартак» (Львов) яхача командашта юкъе хинна ловзараш.

ХІаьта нийслагІча декабре «Автомобилисто» шийна хайра хало ца еш эшайир Тбилисера «Спартак» — 3:0. Цу тайпара счет а йолаш чакхдаьлар «Промстрой» (Гомель) — «Сельхозтехника» (Ереван), «Уралэлектротяжмаш» (Свердловск) — «Хосилот» (Душанбе), «Куроаппаратура» (Вильнюс) — «Труд» (Шевченко), «Захмет» (Ашхабад) — СКА (Баку) командашта юкъе хинна вІашагІкхетараш. Таллинерча «Калево» эшайир Львовера «Спартак» — 3:1, Ташкентерча «Динамос» Кишинева команда — 3:2. Из счет а йолаш ленинградцаш толаш чакхдаьлар геттара ира къовсам латташ хинна «Динамо» (Ленинград) — СКА (Ростов) командашта юкъера ловзар.

Яхьий тІеххьарча дийнахьа свердловчанаша счет 3:1 а йолаш эшайир Вильнюсера «Куроаппаратура», хІаьта Ереванерча «Сельхозтехнико» Ашхабадера «Захмет» — 3:0. Къаьстта сакъердаме хилар Ташкентерча «Динамои» Таллинерча «Калеванеи» юкъера ловзар. Хьалхара йиъ парти чакхъяьлча счет 2:2 яр цу вІашагІкхетаре. ХІаьта тІеххьарча пхелагІча парте 15:13 счет а йолаш юкъара счет 3:2 а йолаш совле яккха карагІдаьлар Ташкентерча волейболисташта.

Грозне чакхъяьккхача чемпионата хьалхарча туре хьалхара моттиг яьккхар цІаккха ца эшаш чакхъяьннача «Автомобилисто». Юхейисача кхаь туре вай мехкахой иштта хьинаре хуле цар догдоахилга я лакхерча лиге ловза бокъо яккхара.

С. ПАРЧИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранна гимнастика.
9.00 — «Къонсам-клуб».
10.00 — [illegible] Телевизионни документальни фильм.
11.25 — «Къона цхьана, комсомолан...» Концерт. Чакхдаьлча — кердадаржаш.
14.30 — Кердадаржаш.
14.50 — [illegible] Документальни фильмаш программа.
15.45 — «Исторе оагІонаш».
16.15 — «Вай Іиии».
16.45 — [illegible] Ленинградера передача.
17.15 — [illegible]
17.45 — «Ипатовски резерваш». Ставропольера Ипатовски районерча партконференци дола дувцар.
18.15 — «Тахан дуьне тІа».
18.30 — [illegible]
19.00 — [illegible]
19.40 — Ілмашка Центральни телевидене экрана тІа.
21.00 — «Ха».
21.35 — [illegible] Документальни телевизионни фильм.
22.05 — [illegible] Чакхдаьлча — «Тахан дуьне тІа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

15.40 — [illegible] Кинохроника.
15.50 — «Музыкальни абонемент». Фильм-концерт.
16.35 — [illegible] Документальни фильм.
16.45 — КПСС ЦК ноябрьски Пленумо решенеш вахаре!
17.10 — «КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш...» КПСС Октябрьски райкома секретарца Ю. В. Кузнецова интервью.
17.25 — [illegible]
17.35 — «Цар пятилетка кхоачашъяь» (нохчий метталла).
17.50 — [illegible]
18.35 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсий, нохчий метталла).
18.55 — Киножурнал.
19.00 — [illegible]
19.45 — [illegible]
20.00 — Кинопрограмм.
20.15 — «Бийса дайхьла хийла шун берашта».
20.30 — «Из шоана мог».

21.40 — «Хьалхара ахха» яха телевизионни художественни фильм.

13 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранна гимнастика.
9.05 — «Къонача дешархой конкурс».
9.45 — «Це Іаж». Художественни фильм.
11.05 — [illegible] Чакхдаьлча — кердадаржаш.
14.30 — Кердадаржаш.
14.50 — Документальни фильмаш программа.
15.30 — «Московски комсомола гІулакхаш».
16.00 — «Художникех дола дувцараш». Скульптор Вера Мухина.
16.25 — [illegible]
16.55 — [illegible]
17.45 — «Тахан дуьне тІа».
18.00 — [illegible] Телевизионни спектакль.
19.30 — [illegible] Телевизионни спектакль. Автор — Н. Долинина.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Доттагlий сибаташ».
22.20 — «Сайрийнара мукъамаш». Чакхдаьлча — «Тахан дуьне тІа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

15.35 — «Чиполлино». Мультипликационни фильм.
16.15 — [illegible]
17.25 — «Ін». Документальни фильм.
17.35 — [illegible]
18.00 — Киножурнал.
18.10 — КПСС ЦК ноябрьски Пленумо решенеш вахаре! [illegible] (нохчий метталла).
18.35 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсий, нохчий метталла).
18.45 — «Варкал, доктор!».
19.15 — [illegible]
19.25 — А. Мамакаев ваь 60 шу кхачарга. [illegible]
20.15 — «Бийса лаьхьала хийла шун берашта».
20.30 — Баскетбола йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Жальгирис» (Каунас). Минскера передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — [illegible] художественни фильм.

РАДИО

12 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Юртара Іуйре» (эрсий метталла).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Ашараш (гІалгІай метталла).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — Ашараш (гІалгІай метталла).
8.45 — КПСС ЦК ноябрьски (1978 шера) Пленумо решенеш — вахаре! «Экономика дегІабоалара дола декхараш». Беседа (нохчий метталла).
9.15 — «Тхога кхду» (гІалгІай метталла).
9.30 — «Къона заманхо» яха радиовыпуск (гІалгІай метталла).
16.00 — [illegible] Беседа (гІалгІай метталла).
16.30 — [illegible] Очерк (нохчий метталла).
16.50 — «Шоана, юрта къахьегархой». Концерт (гІалгІай метталла).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай метталла).
18.30 — Ашараш (гІалгІай метталла).

Хаоттам

Тахан республике гІоллен Грознен моркаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике —3 +2, Грозне 0 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

БИБЛИОТЕКА ЕНАЙ

Шелковской районерча Мирный яхача кІотаре бах «Красный пахарь» колхоза жа леладераш. Стационарни библиотека яц укхаза. Бакъда, из яц аьнна деша книжкаш доацаш бисац укхаза баха нах. Цу гІулакха йоакхо еш ба Шелковской централизованни библиотека стационарни йоацача фонда балхахой Керсипова Нуржавати Орцуева Бисирн.

ХІара итт дийнахьа цкъазза культура районни отдела библиобусаца хьадахь кІотаре бахача наха лаьрхІа дола художественни а кхыдола а литература, газеташ, журналаш.

Библиобус хьакхаьчай а алалехьа миІ-миІингера тІааха болалу зІамига а боккха а бола книжкаш дешараш. ХІаравар шийгара книжка хьа а деле, шийна эшаш дар а ийце дІавода.

ХІара цига хьамассаза бахка ши бІаь совгІа книжка дахь укхаза библиотекараша. Укхаза дІаязъю юхаболагІача хана да дезача книжкай заявка а.

Дукха ба цу кІотаре бахаш юртбоахама техникумашка а институташка а заочно деша багІараш. Цар а лу шоашта эшача книжкай заявка. Цу заявкашта юкъе дукха я жаІуита эшаш долча «ЖаІуна учебни книжка» яхача книжках лаьца йола заявкаш а.

Бокхача безамца тІакхувш ба укхаза эрсий а советски а классикий — Л. Н. Толстоя, А. С. Пушкина, М. Ю. Лермонтова, И. С. Тургенева, М. А. Шолохова, В. В. Маяковске, кхыча дукхача авторий — произведенешта.

Бокхха сакъердам хулаш ба цигара книжкаш дешараш Нохч - ГІалгІай поэтий а йоазонхой а книжкаех. ЧІоагІа безам тІабодаш деш укхаза Боков Ахьмада, Ахмазова Рансай, Яндиев Жамалдина, вайнаьха кхыча дуккхача поэтий а йоазонхой а книжкаш.

Книжка деша безам болаш вола цхьа саг висац укхаза деша книжка дІа ца кхоачаш. Укх шера цу кІотаре бахача наха дийшад 5782 книжка.

Цу кІотаре шоаш массаза боагІа Н. Керсиповас цига бахача наха лаьрхІа вай мехкарча а кхыча мехкашкарча а кердадарех, вахарах лаьце беседаш ю. Яьй КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленумах лаьца беседа. Ийшай жа леладераштa КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленуме нов. Л. И. Брежнева яь доклад, дийцад СССР Лакхехьарча Совета иттлагІча сессех лаьца.

ЛадувгІаш багІараш дика дІакхетабеши ше ювцаш йола тема кІоарга йоашхаши къамаьл ду Н. Керсиповас. Цудухьа цун беседаш хилярга хьежаш хул цига баха нах.

Шелковскерча библиотека стационарни йоацача фонда балхахой опыт яьшха, белгалъяьккха, кхычарна могаяьй республика культура министерства. Дукха ха йоацаш укхаза чакхъяьккхар библиотекай стационарни йоацача фонда балхахошта хетаяь республикански семинар. Гаьнарча кІотарашка, фермашка, кхыйолча производственни участкашка бахача наьха хьашташ книжкаца шоаш мишта кхоачашду дийцар Керсиповаси Орцуеваси.

Коллегаш бокхача безамца ладувгІаш хилар цар опытага, тІехьа тІайоагІача хана из опыт шоай балха юкъе шерра йоаржае а лаьрхІар.

Е. ФАРНИЕВА.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокма секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурен отделе — 3-61-46; промышленноста отделе — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ05363. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 8537.